

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**OMEJEVANJE BANK PRI NJIHOVEM
IZPOSTAVLJANJU LIKVIDNOSTNEMU
TVEGANJU**

Ljubljana, november 2002

MATJAŽ OBERŽAN

KAZALO

<i>UVOD</i>	1
1. OPREDELITEV LIKVIDNOSTI	1
1.1. TVEGANJA V BANKAH	2
1.1.1. Likvidnostno tveganje	3
1.1.2. Zunajbilančna tveganja	6
1.1.3. Koncentracija depozitov in kreditov	6
1.2. MERJENJE LIKVIDNOSTNEGA TVEGANJA	7
1.2.1. Ugotavljanje dnevne neto pozicije	7
1.2.2. Izračunavanje povprečne vrzeli financiranja	7
1.2.3. Izračunavanje in primerjalna analiza likvidnostnih količnikov	7
1.3. UPRAVLJANJE LIKVIDNOSTNEGA TVEGANJA	8
1.4. OPERATIVNA LIKVIDNOST	10
1.5. POLITIKE ZAGOTAVLJANJA BANČNIH SREDSTEV	10
1.6. POSTOPKI UPRAVLJANJA IN NADZORA LIKVIDNOSTI	12
2. LIKVIDNOSTNI PREDPISI V SLOVENIJI	13
2.1. INSTITUCIJE ZA REGULACIJO IN NADZOR POSLOVANJA SLOVENSКИH BANK	13
2.2. MERJENJE LIKVIDNOSTI	14
2.3. METODOLOGIJA NOVEGA PREDPISA	15
2.4. IZPOLNJEVANJE PREDPISA V SLOVENSКИH BANKAH	17
3. LIKVIDNOSTNI PREDPISI V NEMČIJI	18
3.1. PODROČJE UPORABE	18
3.2. DOKAZ ZADOSTNE LIKVIDNOSTI	19
3.2.1. Likvidna aktiva.....	19
3.2.2. Pasiva	20
3.2.3. Vrednostni papirji, preneseni zaradi začasnega nakupa ali posojila	22
3.2.4. Vrednotenje	22
3.2.5. Preostala dospelost	23
3.3. POROČANJE O LIKVIDNOSTNIH KOLIČNIKI	23
4. LIKVIDNOSTNI PREDPISI NA NIZOZEMSKEM	23

4.1.	ČASOVNI HORIZONT TESTA IN POGOSTOST POROČANJA	24
4.2.	POROČANJE IN SISTEM MERJENJA LIKVIDNOSTI.....	25
4.2.1.	Likvidnostna vrednost naložb in obveznosti.....	25
4.2.2.	Profesionalni udeleženci denarnega trga.....	26
4.2.3.	Likvidnostna vrednost naložb	26
4.2.4.	Likvidnostna vrednost obveznosti.....	29
4.2.4.1.	Obveznosti na vpogled	30
4.2.4.2.	Neto obveznosti s pogodbeno dospelostjo	30
4.2.5.	Neobvezno testiranje likvidnostnega tveganja v zvezi z osnovno dejavnostjo33	
4.3.	OBSEG POROČANJA	34
4.3.1.	'De minimis' pravilo za manjše podružnice.....	34
4.3.2.	Izjema za tuje podružnice.....	34
4.3.3.	Kriterij za vključitev likvidnostnih presežkov tujih podružnic.....	35
4.4.	PRAVILO VELIKIH POSTAVK ZA LIKVIDNOST.....	35
5.	PRIMERJAVA	35
5.1.	POGOSTOST POROČANJA	35
5.2.	ŠTEVILO LIKVIDNOSTNIH RAZREDOV	35
5.3.	METODOLOGIJA IZRAČUNA LIKVIDNOSTNEGA KOLIČNIKA	36
5.4.	DRUGE ZNAČILNOSTI LIKVIDNOSTNIH PREDPISOV	39
6.	SKLEP	40
	LITERATURA.....	41
	VIRI	41

UVOD

Bančna regulacija obsega široko področje predpisov v vsaki državi; preverjanje izpolnjevanja postavljenih norm je naloga bančnega nadzora, ki mora s sodelovanjem bank zagotoviti stabilen finančni sistem (Kavčič, 1999, str. 1).

Likvidnost banke je temeljnega pomena za njeno poslovanje, obstoj in razvoj, zato banka vsakodnevno posveča svoji likvidnosti veliko pozornost in jo poskuša vnaprej predvideti in načrtovati. Če želi banka zagotoviti optimalno likvidnost, mora zasnovati ustrezno metodologijo spremljanja, načrtovanja in ukrepanja na ravni svojega obsega likvidnih sredstev. V želji po doseganju čim višje donosnosti svojih sredstev pa se banka izpostavlja likvidnostnemu tveganju, ki ga regulativni sistemi držav skušajo omejiti oziroma zmanjšati.

V svojem diplomskem delu bom najprej predstavil likvidnostno problematiko bank, ki obsega opredelitev likvidnosti in likvidnostnega tveganja, merjenje in upravljanje likvidnostnega tveganja ter politike zagotavljanja bančnih sredstev. V nadaljevanju bom podrobno prikazal predpise centralnih bank Slovenije, Nemčije in Nizozemske za omejevanje njihove izpostavljenosti likvidnostnemu tveganju.

Nemčija in Nizozemska sta članici Evropske monetarne unije in banke teh dveh držav so zato pod nadzorom Evropske centralne banke. Evropska centralna banka pa sama ne regulira izpostavljenosti bank likvidnostnemu tveganju, temveč to nalogo prepušča državnim centralnim bankam. Likvidnostni predpisi Nemčije in Nizozemske se zato razlikujejo, njihova primerjava in primerjava s slovenskimi likvidnostnimi predpisi pa je po osnovnih značilnostih orisana v zadnjem poglavju.

1. OPREDELITEV LIKVIDNOSTI

Likvidnost je razpolaganje s sredstvi oziroma zagotavljanje sredstev za poravnavanje obveznosti (bilančnih ali zunajbilančnih) ob njihovi dospelosti

Likvidnost je lahko lastnost posamezne premoženjske oblike ali pa lastnost posamezne banke. Likvidnost kot lastnost posamezne premoženjske oblike pove, kako je s spremenljivostjo posamezne premoženjske oblike v denar, likvidnost kot lastnost posamezne banke pa nam pove sposobnost banke, da prenese zmanjšanje obsega vlog na eni strani ali spremembe v obsegu posojil na drugi strani (Ribnikar, 1994, str. 47).

Likvidnost banke lahko označimo za njeno sposobnost, da sproti opravlja vse plačilne naloge, ki jih izdajajo njeni komitenti v breme svojih denarnih sredstev v banki; da vrača kredite, ki jih je najela, in da nemoteno opravlja finančne obveze, ki izhajajo iz njenega poslovanja (Bobek, 1989, str. 26).

Likvidnost, ki se izraža v finančnem ravnotežju, je nujna, da lahko banka doseže temeljne cilje. Nelikvidnost ali prevelika likvidnost ogrožata doseganje temeljnih ciljev poslovanja banke. Likvidnost bank pa je pomembna tudi za bančne komitente, kajti od nje je odvisno, ali bodo svoj denar lahko dvigovali in z njim disponirali. V novejšem času skušajo države ščititi komitente bank in vlagatelje s pomočjo strogih predpisov, ki v zakonih o bankah določajo pogoje bančne likvidnosti. Tudi v naših predpisih je likvidnost bank strogo opredeljena (Bobek, 1989, str. 25).

Banke imajo v narodnem gospodarstvu zelo pomembno vlogo. Opravljajo vlogo finančnih posrednikov med suficitnimi in deficitnimi gospodarskimi celicami. Sredstva poslovne banke so finančni prihranki suficitnih gospodarskih celic, na podlagi katerih poslovna banka daje posojila deficitnim gospodarskim celicam. Zaradi razlike med donosnostjo aktiv in pasiv banka podaljšuje rok dospelja svojih naložb. V tem smislu se banka ne drži zlatega pravila, po katerem se kratkoročna sredstva kratkoročno plasirajo. Čim večji delež kratkoročnih sredstev banka spremeni v srednjeročna in dolgoročna posojila, tem bolj je poslovna banka izpostavljena likvidnostnemu tveganju. (Crnković, 1989, str. 58-59).

Likvidnost poslovne banke zelo pomembno vpliva tudi na gospodarstvo kot celoto. Poslovna banka zbira depozite in daje posojila, pri tem pa opravlja dve pomembni funkciji. Prva funkcija je koncentracija finančnih sredstev, ki je vezana na pasivno stran premoženjske bilance poslovne banke, druga funkcija pa je selektivna funkcija, ki je vezana na aktivno stran premoženjske bilance poslovne banke. Selektivna funkcija poslovne banke pomeni, da banka daje posojila le tistim ekonomskim subjektom, za katere predvideva, da bodo uspešni, pri tem pa hkrati izloča tiste ekonomske subjekte za katere predvideva, da ne bodo uspešni (Crnković, 1989, str. 56-57).

1.1. TVEGANJA V BANKAH

Tveganje je posledica spoznanja, da obstajajo donosne priložnosti. Opredelimo ga kot nezmožnost, da bi pravilno napovedali tok dogodkov, oz. kot nezmožnost popolnoma nadzorovati, ali bodo rezultati prihodnjega toka dogodkov enaki načrtovanim. Tveganja so pogosto definirana kot neugoden vpliv na dobičkonosnost zaradi veliko različnih virov negotovosti. Merjenje tveganj zahteva upoštevanje negotovosti in potencialnega neugodnega vpliva na dobičkonosnost (Kavčič, 1999, str. 30).

Pomembni orodji za zmanjševanje tveganj sta znanje o dogodku (npr. o naložbi) in analiza dogodka. S takšno analizo dogodka tveganja ne moremo odpraviti, dobimo pa boljšo sliko o njem. To nam omogoči, da ga z ustreznimi dejanji zmanjšamo (Kavčič, 1999, str. 30).

Banke so pri svojem poslovanju izpostavljene predvsem naslednjim tveganjem: kreditnemu tveganju, likvidnostnemu tveganju, tveganju spremembe obrestne mere, tveganju spremembe deviznega tečaja, zunajbilančnemu tveganju, tehnološkemu tveganju, deželnemu tveganju, tveganju nepoštenosti, tveganju, povezanim z regulacijo bank, in ostalim tveganjem. Pri ocenjevanju in upravljanju s tveganji moramo upoštevati njihovo medsebojno povezanost, saj se tveganja največkrat ne pojavljajo neodvisno drug od drugega (Kavčič, 1999, str. 30).

1.1.1. Likvidnostno tveganje

Upravljanje z likvidnostnim tveganjem pomeni opredelitev in zagotovitev predvidenih in nepredvidenih potreb po denarju. Za primer nepredvidenih odtokov banka vzdržuje likvidnostne rezerve, dodatno likvidnost pa lahko zagotovi tudi s preoblikovanjem sredstev. Kot vsako odločanje, je tudi upravljanje z likvidnostnim tveganjem povezano s tehtanjem med stroški in koristmi (Kavčič, 1999, str. 33).

Obveznosti se običajno poravnavaajo z denarnimi pritoki, hitro unovčljivimi sredstvi in izposojenimi sredstvi. Bolj ko so tokovi obresti in glavnice na strani naložb, obveznosti in zunajbilančnih postavk neusklajeni, večje je tveganje likvidnosti.

Likvidnost bančnega subjekta se lahko opredeli kot sposobnost pravočasnega zagotavljanja sredstev za primer zmanjševanja virov – odtoka depozitov kot tudi povečevanja kreditnih aktivnosti, bodisi z zmanjševanjem ali prestrukturiranjem naložb bodisi s pridobivanjem dodatnih virov. Premalo likvidnih rezerv pomeni nevarnost, da bančni subjekt ne bo zmožen pravočasno izpolnjevati zapadle obveznosti, na drugi strani pa vzdrževanje prevelikih likvidnih rezerv prav tako pomeni breme, kar zadeva dobičkonosnost poslovanja banke. Zato sta eni pomembnejših nalog banke v sodobnem bančništvu analiziranje in postavitve modelov optimaliziranja likvidnosti, ki upoštevajo specifičnost posamezne banke (Lenardič, 2002, str. 36).

Likvidna sredstva morajo imeti naslednje značilnosti:

- razpršenost in preostala dospelost, ki ustreza potrebam banke,
- tržnost in hitra unovčljivost ter
- minimalno posojilno tveganje.

Ohranjanje naložb v likvidni obliki zaradi zagotavljanja likvidnosti običajno predstavlja relativno izgubo zaslužka glede na druge naložbene možnosti. Vendar pa je glavni cilj upravljanja z likvidnimi aktivi zagotavljanje njihove kvalitete in hitre unovčljivosti.

Glavni vir zaslužka bank izvira iz preoblikovanja poceni kratkoročnih virov v dražje, bolj dolgoročne kredite. Vendar mora banka z obveznostmi in naložbami gospodariti tako, da je v vsakem trenutku sposobna izpolniti vse dospelosti. To pomeni, da morajo banke deponentom zagotavljati dostop do vloženi sredstev kadarkoli jih ti potrebujejo. Če deponenti verjamejo, da bo banka svoje obveznosti do njih izpolnila, zaupajo, da z nalaganjem svojih prihrankov v banko niso izpostavljeni tveganju. Skrbno upravljane banke navadno skrbijo za to, da preoblikovanje dospelosti ohranja razumno razmerje s strukturo dospelosti virov banke. Če banka prekorači preudarne omejitve pri usklajenosti dospelosti obveznosti in naložb, se lahko sooči z likvidnostnimi težavami, ki v svoji najbolj blagi obliki lahko povzročijo, da banka išče zadolžitev na denarnem trgu, v hujši obliki pa destabilizirajo banko, tako da nastale razmere zahtevajo intervencijo centralne banke ali bančnega nadzora (Hanžel, 2001, str. 42).

Dobro vodena banka bo imela vzpostavljen sistem upravljanja z naložbami in obveznostmi, ki bo vključeval vse postavke naložb in obveznosti ter bo omogočal izdelavo projekcij vpliva predvidenih sprememb v ravni depozitov, velikih dvigov in poplačil kreditov ter bo poskušal predvideti potrebe po financiranju na denarnem trgu in možnosti naložb. Sprememba v profilu banke v času kaže nameravane spremembe v ciljih uprave, zlasti če so trendne črte precej odmaknjene od povprečja na trgu (Hanžel, 2001, str. 43).

Močna banka ima veliko boljši položaj glede pridobivanja virov na denarnem trgu. Tako lahko vzdržuje nižjo presežno likvidnost kot šibkejša banka, kar ji omogoča maksimiranje dohodka zaradi preoblikovanih dospelosti (Hanžel, 2001, str. 43).

Uporaba statične likvidnosti za presojo moči banke v primerjavi z drugimi bankami lahko zavaja. Za namene merjenja likvidnosti je precej bolj uporaben prikaz dospelosti naložb in obveznosti glede na pričakovano preostalo dospelost, iz katerega je mogoče razbrati tudi bodoče likvidnostne primanjkljaje. Pri zagotavljanju, da banka učinkovito upravlja z obveznostmi in naložbami je postal profil dospelosti, poleg zgodnjega odkrivanja tistih bank, ki so na poti, da bodo zašle v težave, večjega pomena za izvajanje nalog nadzora. Pri pregledu obveznosti in naložb glede na preostalo dospelost mora banka postavke na strani naložb in obveznosti prikazati glede na preostalo dospelost. Tak pregled zahteva vzpostavitev ustreznega informacijskega sistema (Hanžel, 2001, str. 43).

Na kratek rok obstaja odločanje med likvidnostjo in dobičkonosnostjo. Velja, da bolj ko je banka likvidna, tem nižji bo njen donos na kapital in na bilančna aktiva, ob predpostavki, da

vse ostalo ostane nespremenjeno. Tako naložbe kot sredstva prispevajo k temu razmerju. Na likvidnost naložb vpliva struktura sredstev glede na ročnost. Velik obseg gotovine v blagajni seveda znižuje dobičke zaradi oportunitetne izgube obrestnih prihodkov. Banka s kvalitetnim naložbenim portfeljem in visokim lastniškim kapitalom si na trgu lažje sposoja, plačuje nižje obrestne mere in ima navadno na kratek rok nižje dobičke (Koch, 1995, str. 482).

Temeljna razloga za likvidnostno tveganje sta dva, izvirata pa z obeh strani bilance banke. Tipična komercialna banka ima med svojimi pasivi, med glavnimi obveznostmi, največ kratkoročnih depozitov oziroma depozitov s krajšo ročnostjo, s katerimi financira povečini dolgoročne aktivne naložbe v obliki posojil ali drugih investicij. Slednje je z vidika obrestne marže in razlike med donosnostjo aktive ter stroški pasive tudi razumljivo, problemi pa nastanejo, če nenadoma na zahtevo deponentov pride do večjega in nepredvidenega odtoka bančnih sredstev, to je kratkoročnih depozitov in vlog na vpogled. V tem primeru mora banka za ohranjanje svoje plačilne sposobnosti zagotoviti potrebna sredstva bodisi v okviru izposoje denarja na medbančnem trgu bodisi z izposojjo denarja v okviru operacij centralne banke ali pa celo z odprodajo postavk iz lastne aktive (vrednostni papirji, devizna sredstva in naložbe, posojila), pri čemer spet lahko nastanejo izgube iz naslova odprodaje naložb po trenutnih tržnih cenah oziroma pod njimi. V razmerah normalnega poslovanja lahko banka v okviru rednega nadzora likvidnosti in z ustreznimi statistično-planskimi metodami precej zanesljivo napoveduje svojo likvidnost in se tudi ustrezno zavaruje prek omenjenih instrumentov (Karpe, 1997, str. 37).

Na likvidnost posamezne banke vpliva tudi okolje, v katerem deluje. Pri tem imamo v mislih stabilnost nacionalnega gospodarstva in bančništva ter zaupanje v bančni sistem pa tudi velikost in razvitost trga (Lenardič, 2002, str. 36).

Likvidnostno tveganje pa lahko izvira tudi neposredno z aktivne strani bančne bilance. Tak primer se v bankah pojavlja v okviru posebnih pogodbenih kreditnih aranžmajev, ki jih banka sklepa s svojimi komitenti. V bistvu so to odprte kreditne linije s ponavadi fiksno obrestno mero, pri katerih ima komitent na voljo določen časovni rok, v katerem lahko pri banki na njegovo zahtevo in do višine dogovorjenega zneska v trenutku dobi posojilo pod poprej določenimi pogoji. Taka zahteva lahko banko, kljub oblikovanim rezervacijam, do določene stopnje izpostavi likvidnostnemu tveganju, še posebno, če gre za uveljavljanje pravice do večjih zneskov naenkrat (Karpe, 1997, str. 37-38).

V Sloveniji so bolj kot odprte kreditne linije pogosti dokumentarni akreditivi ali garancije, ki tako kot odprte kreditne linije predstavljajo pogojeno obveznost banke, ki se ob sklenitvi posla v njeni bilanci ne pokaže direktno (Karpe, 1997, str. 38).

Likvidnostno tveganje je del bančnega vsakdanjika. Že po sami naravi dela so namreč nekatere finančne institucije bolj izpostavljene likvidnostnemu tveganju od drugih, temu primerno imajo drugače razvite tudi tehnike upravljanja z njim. Likvidnostna izpostavljenost je seveda največjega pomena v poslovnih bankah z najširšim spektrom poslovanja, zanje pa velja, da imajo tudi najširši dostop do virov likvidnih sredstev in ostalih instrumentov upravljanja likvidnosti (Karpe, 1997a, str. 46).

1.1.2. Zunajbilančna tveganja

Zunajbilančna tveganja so povezana z različnimi potencialnimi obveznostmi, ki jih sprejema banka. Klasičen primer je izdaja bančne garancije. Mednje uvrščamo še avale, nekrite akreditive, odobrene neizkoriščene limite iz okvirnih posojil in druge potencialne obveznosti, na osnovi katerih lahko nastopi obveznost banke za plačilo. V primeru, da banka izpolni svojo potencialno obveznost (npr. plača po unovčeni garanciji), tedaj zunajbilančne obveznosti vstopijo v premoženjsko bilanco banke (Kavčič, 1999, str. 33-34).

1.1.3. Koncentracija depozitov in kreditov

Zanašanje na nekaj velikih deponentov je za upravo banke lahko privlačno, saj poenostavlja zbiranje depozitov in vodenje računovodstva. Vendar se lahko zgodi, da banka ob dvigu velikega bloka depozitov, če teh depozitov ne more takoj nadomestiti, zaide v likvidnostno krizo. Z vidika likvidnosti je koncentracija kreditov za banko enako nevarna kot koncentracija depozitov. Nesposobnost nekaj velikih dolžnikov poplačati kredit ob zapadlosti lahko vodi do hitrega zmanjšanja kapitala banke in do poslabšanja njenega likvidnostnega položaja. Previdna in skrbno vodena banka navadno določi omejitev višine izpostavljenosti do posameznega dolžnika ali skupine povezanih dolžnikov. Dobre in previdne banke imajo navadno izdelane tudi politike razpršitve izpostavljenosti do posameznih gospodarskih sektorjev in panog, kar zagotavlja, da težave v posamezni gospodarski panogi ne bodo povzročile pretiranih izgub ob hkratnem propadu številnih manjših komitentov banke (Hanžel, 2001, str. 44-45).

1.2. MERJENJE LIKVIDNOSTNEGA TVEGANJA

Merjenje likvidnosti (in s tem likvidnostnega tveganja) je dejavnost, ki zahteva veliko stopnjo predvidevanja prihodnjih denarnih tokov v banki ter poznavanja možnosti uravnave likvidnostne pozicije (Karpe, 1997a, str. 44).

1.2.1. Ugotavljanje dnevne neto pozicije

Gre za redno merjenje likvidnostnega položaja banke v razmerju do njenih dejanskih in potencialnih virov likvidnosti ter dejanske in potencialne porabe likvidnostnih sredstev. Pri tem se najprej ugotavlja trenutno (dnevno) predvideno potrebo po likvidnostnih sredstvih. Sem štejejo najavljeni in predvideni odtoki depozitov, dnevne poravnave fiksnih zapadlih obveznosti do komitentov, poravnave iz naslova dolžniških vrednostnih papirjev, ocene potencialnih obveznosti iz naslova tržnih tveganj, vračila in poravnave dnevni obveznosti na medbančnem trgu ter izpolnjevanje obveznosti iz naslova centralnobančnih operacij, kamor sodi tudi izpolnjevanje obvezne rezerve. Te zneske se nato primerja s predvidenimi dnevno razpoložljivimi viri likvidnostnih sredstev, v prvi vrsti z najbolj likvidnimi postavkami bančne aktive (centralnobančni vrednostni papirji in presežki nad obvezno rezervo) in maksimalno vsoto sredstev, ki jo banka dnevno lahko pridobi na podlagi najetih kreditov na medbančnem trgu (Karpe, 1997a, str. 44).

1.2.2. Izračunavanje povprečne vrzeli financiranja

Ta način ugotavljanja likvidnosti je precej bolj posreden, saj temelji na dnevni primerjavah potreb po financiranju, ki jih ima določena banka za zagotavljanje likvidnosti na nekoliko daljša časovna obdobja. Način temelji na ugotovitvi, da v banki vedno obstaja neka povprečna vsota depozitov (skupaj z vlogami na vpogled), ki v normalnih razmerah med obdobjem ostaja relativno nespremenjena in pomeni osnovni vir financiranja povprečne ravni odobrenih posojil v banki. Razlika med povprečnim stanjem odobrenih posojil in povprečnim stanjem teh relativno stalnih depozitov je vrzel financiranja, ki jo banka dnevno zapolnjuje z zadolževanjem na trgu denarja. Poglobljanje te vrzeli financiranja je zanesljiv kazalnik naraščanja likvidnostne izpostavljenosti banke, saj opozarja na povečan odtok depozitov ali pa na pretirano povečanje odobrenih posojil (Karpe, 1997a, str. 44-45).

1.2.3. Izračunavanje in primerjalna analiza likvidnostnih količnikov

Z likvidnostnimi količniki ocenimo likvidnostno tveganje banke oziroma nezmožnost vračanja bančnih vlog in dajanja že odobrenih posojil. Koefficienti nam tudi kažejo relativno

sposobnost banke, da si priskrbi likvidna sredstva, ki jih potrebuje za poravnanje zapadlih obveznosti. Način merjenja likvidnosti z likvidnostnimi količniki je ponavadi kar sestavni del enega izmed obeh prej omenjenih načinov, saj temelji na izračunih in primerjavi količnikov, kot so:

- likvidne naložbe / bilančna vsota,
- posojila / bilančna vsota,
- stanje posojil / stanje depozitov,
- izposojena sredstva / bilančna vsota,
- potencialne obveznosti / bilančna vsota.

Izračunani koeficienti se primerjajo z bankami, ki imajo podobno strukturo premoženjske bilance in podobne pogoje poslovanja.

1.3. UPRAVLJANJE LIKVIDNOSTNEGA TVEGANJA

Upravljanje z likvidnostjo je bistvena sestavina skrbnega in varnega poslovanja banke. Skrbno upravljanje z likvidnostjo vključuje preudarno upravljanje naložb in obveznosti (bilančnih in zunajbilančnih) tako z vidika finančnih in denarnih tokov kot tudi njihove koncentracije. Za pričakovane denarne odtoke je potrebno zagotoviti ustrezne denarne pritoke. Zato je potreben proces načrtovanja likvidnosti, s katerim se ocenijo potencialne in bodoče potrebe po likvidnih sredstvih, upoštevajoč spremembe v ekonomskih, političnih, regulativnih in drugih pogojih poslovanja. Takšno načrtovanje vključuje identifikacijo znanih, pričakovanih in potencialnih denarnih odtokov ter presojo različnih nadomestnih strategij upravljanja z naložbami in sredstvi za zagotovitev zadostnih denarnih pritokov.

Cilji upravljanja z likvidnostjo so:

- dnevno izpolnjevanje vseh obveznosti, povezanih z denarnimi odtoki (bilančnimi in zunajbilančnimi),
- izogibanje pridobivanju sredstev po ceni, ki je višja od tržne, ali s prisilno prodajo sredstev in
- izpolnjevanje predpisov, ki urejajo področje likvidnosti in obvezne rezerve.

Čeprav se podrobnosti upravljanja z likvidnostjo razlikujejo med posameznimi bankami glede na naravo in zapletenost njihovih poslov ter obseg prevzetih tveganj, mora splošen program upravljanja z likvidnostjo razviti in uporabljati:

- skrbne in previdne politike upravljanja z likvidnostjo in bančnimi sredstvi ter
- tehnike in postopke za učinkovito spremljanje, merjenje in nadzor likvidnostnih zahtev in trenutnega likvidnostnega položaja banke.

Banka ima optimalni likvidnostni položaj takrat, ko ima na svojem rednem računu pri centralni banki ravno toliko sredstev, da zadošča zahtevi likvidnostne rezerve. Če se pojavi presežek likvidnih sredstev na optimalno likvidnostjo ali primanjkljaj likvidnih sredstev pod optimalno likvidnostjo, mora banka ustrezno ukrepati v obliki posebnih dispozicij, da odpravi ta presežek ali primanjkljaj. Pri tem posega s temi dispozicijami v posamezne vrste sredstev, ki imajo z likvidnostnega vidika primarno, sekundarno ali terciarno vlogo. Zato je tudi govor o primarnih, sekundarnih in terciarnih likvidnih sredstvih. (Bobek, 1989, str. 42).

V razmerah normalnega poslovanja je obvladovanje likvidnostne izpostavljenosti banke večinoma splet rutinskih operacij, kajti predvidena poraba likvidnostnih sredstev se ne glede na morebitne dnevne neto odtoke virov sredstev lahko v celoti kompenzira iz naslova rezerv banke ali razpoložljivih virov na medbančnem trgu. V primeru nenormalno velikih odtokov denarnih sredstev iz banke je za ohranjanje likvidnosti ključnega pomena regulativni mehanizem posameznega bančnega sistema, ki v razvitih sistemih ponuja predvsem dva osnovna instrumenta reševanja hujših likvidnostnih težav: diskontna posojila centralne banke in regulativno zavarovanje depozitov v bankah. Predvsem likvidnostna posojila centralne banke, ki so bankam na voljo po diskontnih obrestnih merah, se razmeroma pogosto uporabljajo kot blažilec likvidnostnih težav (Karpe, 1997a, str. 45).

Pri analiziranju in obvladovanju likvidnostnega tveganja je pomemben vidik stopnja usklajenosti rokovne strukture aktive in pasive. Ob tem je potrebno upoštevati tudi koncentracijo oz. razpršenost depozitne baze in njeno strukturo ter vpliv vrste tveganj, s katerimi se srečuje sodobno bančništvo, toliko bolj v razmerah razvejanosti palete bančnih storitev, širitve produktov zunajbilančnega poslovanja in z njimi povezanih tveganj. Med najpomembnejša tveganja, ki vplivajo na obvladovanje likvidnosti, pa kljub celi vrsti teh lahko štejemo klasično kreditno tveganje (Lenardič, 2002, str. 36).

Skrbne in preudarne likvidnostne politike določajo vire in obseg likvidnosti, ki je potrebna za zagotavljanje ustrezne likvidnosti za nemoteno poslovanje in za izpolnjevanje zahtev regulative. Te politike morajo biti podprte z učinkovitimi postopki za merjenje, doseganje in ohranjanje likvidnosti.

Pri ocenjevanju potrebne likvidnosti mora vsaka banka natančno in redno spremljati:

- časovni raspored tekočih in bližajočih se denarnih tokov na strani naložb in obveznosti (bilančnih in zunajbilančnih),
- obseg pokritja potencialnih denarnih odtokov z denarnimi pritoki v določenem obdobju z dospelimi oziroma hitro unovčljivimi sredstvi ter z gotovino,

- obseg potencialnih denarnih odtokov, ki jih je mogoče pokriti z izposojjo na medbančnem trgu, prodajo vrednostnih papirjev na borzi brez večjega vpliva na tržno vrednost, dostopom do drugih virov sredstev ali na podlagi sekundarne rezerve likvidnosti (to je kratkoročnih vrednostnih papirjev centralne banke in države) ter
- obseg in vzdrževanje zahtevane likvidnosti, kot jo določa regulativa.

Pomembno vlogo v okviru programa likvidnosti banke imajo tudi kreditne linije in druge možnosti izposojanja (terciarna rezerva likvidnosti), s katerimi se banka zavaruje pred začasnimi težavami, ki so posledica denarnih odtokov. Banka se na te možnosti (četudi so nepreklicne) ne sme pretirano zanašati, saj so nadomestni viri sredstev običajno kratkoročni, precej dragi ter niso vedno na voljo. Banka, ki take vire uporablja za zagotavljanje svoje likvidnosti, mora preveriti ponudnikovo boniteto in njegovo zmožnost zagotavljanja virov v primeru potreb.

1.4. OPERATIVNA LIKVIDNOST

Operativna likvidnost je likvidnost, potrebna za pokrivanje dnevnih odtokov banke.

Dejavniki, ki vplivajo na operativno likvidnost banke so:

- denarni tokovi in usklajenost denarnih tokov iz dospelih naložb z denarnimi tokovi iz dospelih obveznosti ter
- raznolikost in stabilnost sredstev, sposobnost obnavljanja ali nadomeščanja vlog in možnost izposojanja.

Regulativa lahko banke obvezuje, da imajo določen znesek aktive v likvidni obliki. Ta znesek je običajno odvisen od obsega vlog. Vendar pa se na ta sredstva, razen v primerih izrazito kratkoročnega in izrednega ukrepanja, ni mogoče zanašati.

Operativna likvidnost banke je ustrezna, če pričakovani denarni pritoki, hitro unovčljiva aktiva in sposobnost izposojanja banke zadoščajo za pokritje denarnih odtokov, ki izvirajo iz izpolnjevanja obveznosti. Zaradi nerednega poravnavanja posojilnih obveznosti nekaterih komitentov, nepričakovanih črpanj posojil, izplačil vlog in predčasnih vračil posojil je napovedovanje časovnega razporeda in točnih zneskov denarnih tokov oteženo. Ob upoštevanju te negotovosti mora skrbna in varna likvidnostna politika določati natančno spremljanje dospelosti sredstev in zagotavljati zadosten obseg hitro unovčljivih naložb ter virov izposojanja.

1.5. POLITIKE ZAGOTAVLJANJA BANČNIH SREDSTEV

Primarni vir financiranja bank so sredstva, ki izvirajo iz vlog. Zelo pomemben element programa upravljanja z likvidnostjo je zagotavljanje razpršenosti teh vlog glede na izvor in rok dospelosti. Vsaka banka mora imeti jasne in preudarne politike, ki zagotavljajo razpršenost sredstev po (Priporočila za upravljanje z likvidnostjo v bankah, 1998):

- posameznih vlagateljih,
- vrstah vlog,
- posameznih trgov,
- rokih dospelosti in
- valutah vlog, če ima banka obveznosti (bilančne in zunajbilančne) v tujih valutah.

Največje tveganje pri zagotavljanju sredstev je nenačrtovan in nepričakovan dvig vlog ali znižanje stopnje podaljšanja vlog ob njihovi dospelosti. Odtok vlog je lahko posledica zmanjšanja zaupanja v banko, splošnega zmanjšanja varčevanja, drugih bolj privlačnih naložbenih možnosti ali drugih vzrokov (Priporočila za upravljanje z likvidnostjo v bankah, 1998).

Koncentracija sredstev izpostavlja banko potencialnim likvidnostnim težavam zaradi nepričakovanih dvigov vlog ter lahko tudi omeji prožnost banke pri upravljanju z denarnimi tokovi. Banke z večjo koncentracijo sredstev morajo imeti večji obseg likvidnih naložb (Priporočila za upravljanje z likvidnostjo v bankah, 1998).

Tveganje koncentracije vlog se pojavlja pri velikih vlogah vlagateljev iz države ali tujine, ki so pridobljene neposredno ali preko posrednikov. Te vloge so lahko nestabilna sredstva, kajti njihov trg je zelo konkurenčen. Že najmanjše znižanje obrestne mere v banki, ki je odvisna od teh vlog, lahko botruje prenosu sredstev v drugo, bolj privlačno naložbo. Podobno se zgodi v primeru, če banka zniža provizijo posrednikom. Do odtoka teh vlog lahko pride tudi zaradi gospodarskih ali političnih dogodkov, ki prav tako vplivajo na boniteto banke (Priporočila za upravljanje z likvidnostjo v bankah, 1998).

Posredniki vlog povečujejo učinkovitost denarnih trgov tako, da omogočajo vlagateljem enostavno vlaganje po konkurenčnih obrestnih merah. Posredniki imajo informacije o obrestnih merah v različnih institucijah, zaradi česar posameznim vlagateljem ni treba poizvedovati na trgu. Ti trgi omogočajo bankam, ki na določenem področju nimajo podružnic in imajo zato nižje stroške poslovanja, da tekmujejo z bankami, ki podružnice imajo (Priporočila za upravljanje z likvidnostjo v bankah, 1998).

Čeprav je mogoče z dostopom na denarni trg velikih vlog in vlogami preko posrednikov uravnavati razpršenost sredstev, morajo banke zaradi skrbnosti in varnosti poslovanja v primerih, ko se zanašajo na takšne vire, uporabljati dodatne politike in postopke, ki zagotavljajo (Priporočila za upravljanje z likvidnostjo v bankah, 1998):

- preprečitev pretirane koncentracije vlog po posameznih institucijah, posrednikih ali vlagateljih,
- sklenitev dogovorov med banko in posredniki o pogojih in rokih sodelovanja ter obveznostih obeh strank,
- sprejetje vlog le od posrednikov, odobrenih s strani banke in
- ustrezno dokumentiranost vlog.

V primeru vlog v tujih valutah morajo politike zagotavljanja virov sredstev zagotavljati tudi skrbno upravljanje z denarnimi tokovi po posameznih valutah ter njihov nadzor. To mora biti podrobneje opredeljeno v okviru politik in postopkov, določenih v programu upravljanja s tečajnim tveganjem (Priporočila za upravljanje z likvidnostjo v bankah, 1998).

1.6. POSTOPKI UPRAVLJANJA IN NADZORA LIKVIDNOSTI

Vsaka banka ima razvite in uporablja učinkovite postopke in informacijske sisteme za upravljanje in nadzor likvidnosti v skladu s sprejetimi politikami likvidnosti in zagotavljanja virov sredstev. Ti postopki morajo biti primerni obsegu in zapletenosti poslovanja banke na tem področju (Priporočila za upravljanje z likvidnostjo v bankah, 1998).

Neodvisna notranja revizija je bistven element upravljanja in nadzora programa upravljanja z likvidnostjo banke. Njena naloga je zagotavljanje skladnosti upravljanja z likvidnostjo s sprejetimi politikami in postopki (Priporočila za upravljanje z likvidnostjo v bankah, 1998).

Notranja revizija preverja vse vidike upravljanja z likvidnostjo, z namenom (Priporočila za upravljanje z likvidnostjo v bankah, 1998):

- zagotoviti izvajanje politik in postopkov likvidnosti ter zagotavljanja virov sredstev,
- zagotoviti učinkovite kontrole pri upravljanju z likvidnostjo,
- preverjati ustreznost, točnost in pravočasnost poročil posloводства ter
- zagotoviti, da zaposleni, ki upravljajo z likvidnostjo, razumejo politike likvidnosti in zagotavljanja virov sredstev ter imajo potrebno znanje za učinkovito odločanje, ki je skladno s sprejetimi politikami likvidnosti in zagotavljanja virov sredstev.

Centralne banke upravljanje z likvidnostjo poslovnih bank in izpolnjevanje zakonsko določenih likvidnostnih predpisov spremljajo preko poročil, ki jim jih ob predpisanih rokih dostavljajo banke. Likvidnostne predpise centralnih bank, ki veljajo za poslovne banke

oziroma kreditne institucije v Sloveniji, Nemčiji in na Nizozemskem predstavljam v nadaljevanju naloge.

2. LIKVIDNOSTNI PREDPISI V SLOVENIJI

2.1. INSTITUCIJE ZA REGULACIJO IN NADZOR POSLOVANJA SLOVENSКИH BANK

Najpomembnejši instituciji regulacije in nadzora bank v Sloveniji sta Banka Slovenije in Ministrstvo za finance (Kavčič, 1999, str. 69-70).

Pri nastajanju novega Zakona o bančništvu je imelo pomembno vlogo Ministrstvo za finance, ki je pri tem sodelovalo z Banko Slovenije in Združenjem bank Slovenije, kot predstavnikom bank (Kavčič, 1999, str. 70).

Banka Slovenije je bila ustanovljena z zakonom 26. junija 1991, svojo dejansko monetarno oblast pa je začela izvajati 8. oktobra, ko je vpeljala slovensko valuto tolar. V okviru Banke Slovenije deluje oddelek nadzora bančnega poslovanja, ki je razdeljen glede na naloge v tri odseke (Kavčič, 1999, str. 70):

- odsek izdajanja dovoljenj,
- odsek analiz bančnega poslovanja in
- odsek izvajanja kontrole bančnega poslovanja.

Med glavne naloge prvega odseka uvrščamo pripravljanje podzakonskih predpisov na področju izdajanja dovoljenj, obdelavo vlog za izdajanje dovoljenj in kontrolo izdanih odločb. Ker nadzor brez ustrezno oblikovane regulacije ni mogoč, je prva naloga odseka analiz priprava sistemskih podlag za izvajanje nadzora, pri čemer se upoštevajo tudi mednarodna priporočila. V njegovi pristojnosti je še kontroliranje in analiziranje poslovanja bank (na osnovi zbranih poročil) in ustrezno ukrepanje v primeru nepravilnosti. Odsek izvajanja kontrole bančnega poslovanja izvaja kontrolo v bankah samih, pri čemer ima pomembno vlogo pri ugotavljanju pogojev za likvidacijo in stečaj bank (Kavčič, 1999, str. 70).

2.2. MERJENJE LIKVIDNOSTI

V slovenskem bančnem sistemu je v uporabi način merjenja likvidnosti, pri katerem se likvidnostno stanje posameznih bank ugotavlja na dnevni podlagi. Pomembna razlika v primerjavi z razvitimi tujimi bančnimi sistemi pa izvira iz povsem monetarnega ozadja slovenskega finančnega sistema – pri nas namreč govorimo ne eni strani o tolarski in na drugi o devizni likvidnosti banke, kar je posledica specifičnosti denarnega sistema in slovenske denarne enote (zunanja nekonvertibilnost tolarja). Iz tega razloga se ti dve likvidnostni poziciji obravnavata ločeno, razen če je banka podpisnica Pogodbe o sodelovanju banke in Banke Slovenije pri posegih na trgu tujega denarja. Na dnevni ravni se obe likvidnostni poziciji pogosto uravnavata tako, da banke s pozitivno devizno neto likvidnostno pozicijo prodajajo devize in na račun prejetih tolarjev izravnajo svojo negativno tolarsko likvidnostno pozicijo. In ker je eden izmed ciljev slovenske denarne politike uravnovešanje tolarske in devizne likvidnosti tako bančnega sistema kot celotnega gospodarstva, igra slovenska centralna banka precej pomembnejšo vlogo pri ohranjanju likvidnosti bank v primerjavi s tujimi centralnimi bankami v razvitih sistemih.

Svet Banke Slovenije je na seji 9. oktobra 2001 sprejel Sklep o najmanjšem obsegu likvidnosti, ki jo mora banka zagotavljati (Uradni list RS, št. 82/01). Sklep je začel veljati 1. januarja 2002, s čimer je prenehala veljavnost sklepov o devizni in tolarski likvidnostni lestvici, katerih določila so banke morale izpolnjevati od marca oz. avgusta 2001. Zadnja sprememba Sklepa o najmanjšem obsegu likvidnosti, ki jo mora banka zagotavljati je bila marca 2002 objavljena v Uradnem listu RS, št. 28/02 (Veselinovič, 2002, str. 30).

Novi sklep je prvi predpis s področja uravnavanja likvidnosti bank, ki omogoča enotno uravnavanje tolarske in devizne likvidnosti. Podobno kot dotlej veljavna sklepa pa zahteva od bank spremljanje terjatev in obveznosti po načelu preostale dospelosti (Veselinovič, 2002, str. 30).

Kljub mnogim podobnostim z doslej veljavnimi predpisi novi Sklep Banke Slovenije bistveno spreminja način uravnavanja strukturne likvidnosti slovenskih poslovnih bank. Zaradi velike mere previdnosti, ki jo je v merila izpolnjevanja predpisa vpletla slovenska centralna banka, pri nekaterih slovenskih bankah povzroča težave in jih postavlja pred pomembne poslovne odločitve. Te utegnejo negativno odsevati v celotnem slovenskem finančnem prostoru (Veselinovič, 2002, str. 30).

2.3. METODOLOGIJA NOVEGA PREDPISA

Sklep Banke Slovenije in pozneje izdano Navodilo za izvajanje sklepa določata (Veselinovič, 2002, str. 30):

- način izračuna količnikov likvidnosti,
- najmanjši obseg devizne likvidnosti, ki jo mora banka zagotavljati in
- obveznost poročanja bank.

Količniki likvidnosti banke se izračunavajo kot razmerje med naložbami in obveznostmi banke. Merila za razvrščanje poslov so (Veselinovič, 2002, str. 30):

- valuta (tolarski, devizni posli),
- preostala dospelost, ki posle razvršča v dva razreda: v prvi razred za posle, ki zapadejo v 30 dneh in drugi razred za posle, ki zapadejo v 180 dneh od dneva poročanja,
- predpisane postavke poročila o količnikih likvidnosti banke, ki posle deli v skupine glede na njihovo likvidnost.

Banke izračunavajo količnike likvidnosti ločeno za tolarski in devizni del, vendar lahko banke, ki so podpisnice Pogodbe o sodelovanju banke in Banke Slovenije pri posegih na trgu tujega denarja in s tem članice neformalnega »kluba bank«, predpis izpolnjujejo z doseganjem ustrezne vrednosti skupnih količnikov, ki kažeta likvidnost banke v dveh razredih, ne glede na valuto (Veselinovič, 2002, str. 30).

Na strani naložb, kamor banke všttevajo svoje naložbe v obliki gotovine in na računih pri Banki Slovenije, vpogledne in druge terjatve do bank in hranilnic, terjatve iz naslova posojil nebančnemu sektorju, blagajniške zapise Banke Slovenije, vrednostne papirje Republike Slovenije in ostalih domačih in tujih izdajateljev ter zunajbilančne terjatve, lahko banka upošteva v likvidnostni lestvici le terjatve bonitet A in B. Najbolj likvidne oblike naložb lahko banke razvrstijo v oba razreda likvidnostne lestvice, ne glede na njihovo preostalo dospelost, saj jih Banka Slovenije ocenjuje kot unovčljive v roku 30 dni. Taki so tuji dolžniški in lastniški vrednostni papirji ustrezne bonitete, dolžniški vrednostni papirji Republike Slovenije in dolžniški vrednostni papirji Banke Slovenije ter drugi vrednostni papirji, ki jih banke lahko zastavijo pri Banki Slovenije za pridobivanje sredstev (Veselinovič, 2002, str. 30).

Na strani obveznosti lahko banke del zunajbilančnih obveznosti, in sicer odobrene kreditne linije nebankam, garancije, jamstva, odobreni limiti za tekoče račune in kartice ter še nekatere, upoštevajo v manjšem obsegu oz. s ponderjem 20 oziroma 5 odstotkov. Gre za tiste

vrste obveznosti, ki jih Banka Slovenije prepoznava kot redko unovčljive v celotnem obsegu (Veselinovič, 2002, str. 30).

Stopnja obvladovanja likvidnostnega tveganja bank, ki ga želi imeti pod nadzorom Banka Slovenije, se kaže predvsem v tem, kakšno možnost transformacije vpoglednih in kratkoročnih virov v dolgoročne oz. vsaj dolgoročnejšje naložbe dopušča bankam (Lenardič, 2002, str. 36).

V obeh razredih likvidnostne lestvice morajo banke dosegati količnik 1, kar pomeni, da morajo imeti vsa kratkoročna sredstva naložena v obliki kratkoročnih naložb, torej tudi vsa sredstva na vpogled v obliki naložb, ki zapadejo v 30 dneh.

Gledano z vidika rokovne neusklajenosti lahko banka vpogledne vloge in depozite ročnosti do enega meseca neomejeno nalaga v vrednostne papirje centralne banke in državne vrednostne papirje različnih ročnosti, torej v najbolj likvidne oblike naložb, ne glede na njihovo dospelost (Lenardič, 2002, str. 37).

Na strani deviznih likvidnostnih zahtev novi predpis v 9. točki bankam predpisuje najmanjši obseg in strukturo deviznih likvidnih naložb, kar nadomešča do 15. februarja 2002 veljavni predpis o najmanjšem znesku deviz (devizni minimum bank), čeprav precej spreminja metodologijo izračuna obveznosti in način izpolnjevanja te obveznosti.

V tem deviznem delu predpis zahteva, da banka vpogledne in kratkoročne vloge, ki dospejo v roku do enega meseca, nalaga v vrednostne papirje centralne banke in Republike Slovenije, v tuje tržne vrednostne papirje, katerih izdajatelj nosijo boniteto najmanj BBB, v depozite pri domačih in tujih prvorazrednih bankah z dospelostjo do enega meseca in kredite najbolj bonitetnim komitentom (naložbe, razvrščene v razreda A in B), ki prav tako dospejo v roku do enega meseca. Depozite dospelosti do šestih mesecev banka lahko uporabi tudi za financiranje kreditov najbolj bonitetnim komitentom z dospelostjo v roku do šestih mesecev. Dolgoročno kreditiranje komitentov, tudi kredite državi, je mogoče financirati z dolgoročnimi viri. Banka je dolžna v okviru izpolnjevanja količnikov zagotavljati tudi pokrivanje dela zunajbilančnih obveznosti (npr. v celoti obveznosti iz naslova odobrenih kreditnih linij bankam in nečrpani del odobrenih kreditov, 20% kreditnih linij, odobrenih nebančnim komitentom, ter 5% limitov na tekočih računih) (Lenardič, 2002, str. 37).

Tudi v novih likvidnostnih predpisih ostaja, sicer nekoliko nespremenjena, zahteva centralne banke, ki bankam nalaga visoko koncentracijo deviznih likvidnih naložb pri njej. Tako mora biti najmanj 45% bilančnih obveznosti iz drugega razreda deviznega dela naloženih v obliki deviznih blagajniških zapisov Banke Slovenije. Tako se poleg obveznosti iz naslova vlog

nebančnega sektorja, ki so bile osnova za izračun deviznega minimuma bank, v osnovo vključujejo tudi vse obveznosti do bank in hranilnic s preostalo zapadlostjo 180 dni.

Banke poročajo Banki Slovenije o izpolnjevanju sklepa od januarja do junija 2002 enkrat na mesec, od 1. julija pa morajo vsak dan pošiljati Banki Slovenije poročilo o likvidnostni lestvici. Velike tehnološke spremembe v spremljavi poslovanja bank, ki so bile potrebne za pripravo tovrstnih poročil po načelu preostale zapadlosti, upravičuje predvsem bolj kakovostno spremljanje likvidnostnega tveganja v bankah. Le-ta pa je ob uvedbi dnevnega poročanja na tehnološkem in vsebinskem preizkusu, saj sta verodostojnost in zanesljivost podatkov zaradi uveljavljenih načinov spremljanja poslovnih dogodkov v bankah precej manjši (Veselinovič, 2002, str. 30-31).

V nasprotju s prejšnjim predpisom, ki je odstopanja do 5% pod predpisano raven sankcioniral s plačilom zamudnih obresti, te možnosti v novem predpisu ni (Lenardič, 2002, str. 37).

2.4. IZPOLNJEVANJE PREDPISA V SLOVENSКИH BANKAH

Po uvedbi nove metodologije se je likvidnostni položaj bančnega sistema navidez poslabšal kljub vse boljši dejanski likvidnosti v bančnem sistemu, ki jo je odsevala presežna devizna likvidnost v obliki naraščajočega zneska začasno prodanih deviz pri Banki Slovenije in prav tako vse bolj presežna tolarska likvidnost v obliki vpisanih tolarskih blagajniških zapisov centralne banke. To potrjuje sum o prestrogih omejitvah v novih slovenskih likvidnostnih predpisih.

Predpis bankam omejuje eno njihovih temeljnih poslovnih funkcij, ki se izraža v premoščanju razlik med ročnostmi virov sredstev in naložb. Zahteva namreč popolno pokrivanje obveznosti, ki lahko zapadejo v 30 ali 180 dneh, z naložbami, izterljivimi v enakem časovnem obdobju. Banke morajo tako na strani naložb pokrivati z ustrezno likvidnimi oz. kratkoročnimi oblikami tudi vse obveznosti, ki izhajajo iz zbranih vpoglednih sredstev prebivalstva in pravnih oseb. Verjetnost, da se bodo dvignila vsa ta sredstva v roku 30 dni, je praktično nična in večja le v povsem izjemnih okoliščinah. Ob dokazljivi približno 60- do 70-odstotni stabilnosti teh sredstev ostaja dvom o upravičenosti take mere previdnosti, ki v poslovnem vsakdanjiku preveč omejuje poslovanje bank (Veselinovič, 2002, str. 31).

Banke so morale zato, da so do 30. junija 2002 izpolnjevale določila obravnavanega sklepa, v velikem obsegu spremeniti strukturo svojih bilanc; zmanjšati so morale delež kratkoročnih obveznosti oz. povečati svoje dolgoročne obveznosti in večji del svojih naložb pretvoriti iz dolgoročnih v kratkoročne. Svoje bilance so lahko spreminjale na aktivni ali pasivni strani; na strani naložb je to pomenilo takojšnje omejevanje dolgoročnega kreditiranja in spodbujanje

kratkoročnih plasmajev z zapadlostjo največ 180 dni ali investicij v domače in tuje vrednostne papirje ustrezne bonitete. Na strani obveznosti je prva možnost spodbujanje dolgoročnega varčevanja z zviševanjem obrestnih mer za dolgoročne depozite. Ob znani minimalni odzivnosti povpraševanja na spremembe v obrestni politiki je uspešnost te poteze dvomljiva in predvsem vezana na dolg rok. V razmerah zniževanja splošne ravni obrestnih mer v obdobju priprav na deklarirano zelen prehod na nominalne obrestne mere tako ravnanje bank tudi z vidika monetarne oblasti ne bi bilo sprejemljivo. Torej je ostala bankam še ena možnost za boljšo ročnostno strukturo svojih obveznosti, to je najemanje dolgoročnih posojil v tujini in nalaganje teh sredstev v kratkoročne naložbe (Veselinovič, 2002, str. 31).

Takšne poteze bank so slabe tudi zaradi povečane tuje konkurence v domačem gospodarstvu na področju dolgoročnega kreditiranja podjetij ob visokem presežku deviz v domačem finančnem sistemu.

3. LIKVIDNOSTNI PREDPISI V NEMČIJI

Nemška centralna banka Deutsche Bundesbank ureja področje likvidnosti kreditnih institucij z Načeli o lastnih sredstvih in likvidnosti kreditnih institucij, dopolnjenimi 25. novembra 1998. Ta dopolnjena načela v Nemčiji veljajo od 1. januarja 1999 (Bankrechtliche Regelungen 2b, 1999).

3.1. PODROČJE UPORABE

V skladu z Načeli o lastnih sredstvih in likvidnosti kreditnih institucij Služba za zvezni bančni nadzor ugotavlja, če je likvidnost kreditne institucije zadostna. Če kreditna institucija ne izpolnjuje zahtev zadostne likvidnosti za več kot neznaten znesek ali jih ne izpolnjuje ponavljajoče, obstaja razlog za sum, da likvidnost kreditne institucije ni zadostna. Ko se ugotavlja likvidnostno ustreznost kreditnih institucij, je potrebno upoštevati tudi posebne okoliščine, ki so glede na situacijo lahko razlog za nižje ali višje zahteve.

Načela nemške centralne banke se ne nanašajo na naslednje kreditne institucije:

- investicijske družbe,
- stanovanjske družbe z varčevalnimi shemami,
- tiste družbe za finančne storitve, ki ne izvajajo trgovanja za svoj račun, niso pooblašene za investicijsko posredništvo, pogodbeno posredništvo ali upravljanje premoženja z namenom pridobiti lastništvo ali posest nad sredstvi ali vrednostnimi papirji strank, in ne trgujejo s finančnimi instrumenti za svoj račun.

V nadaljevanju naloge bom prikazal likvidnostne zahteve za banke v Nemčiji.

3.2. DOKAZ ZADOSTNE LIKVIDNOSTI

Za doseganje plačilne sposobnosti mora banka vzdrževati zadostno likvidnost, ki jo izračunava na osnovi sistema sledenja, ki je sestavljen iz naslednjih štirih razredov:

- na vpogled in do enega meseca,
- nad enim mesecem in do treh mesecev,
- nad tremi meseci in do šestih mesecev,
- nad šestimi meseci do dvanajstih mesecev.

Na podlagi likvidnostnega količnika, ki je izračunan konec vsakega meseca, Služba za zvezni bančni nadzor oceni, če je likvidnost banke zadostna. Likvidnostni količnik podaja razmerje med likvidnimi aktivimi, razpoložljivimi v prvem razredu (na vpogled in do enega meseca), in pasivi z rokom plačila znotraj tega obdobja. Likvidnost banke se smatra za zadostno, v kolikor njen likvidnostni količnik ne pade pod 1.

Banka mora na enak način izračunavati tudi količnike za naslednje razrede (1-3, 3-6, 6-12 mesecev), vendar so ti le informativne narave. Če likvidne naložbe v enem razredu presegajo sredstva iz tega razreda, se razlika prenese v naslednji razred.

3.2.1. Likvidna aktiva

V prvi razred se uvrstijo naslednja likvidna aktiva:

- gotovina (v blagajni),
- terjatve do centralnih bank,
- naložbe, na podlagi katerih banka lahko pridobi financiranje,
- nepreklicna akreditivna pisma,
- določeni prvovrstni vrednostni papirji, s katerimi se trguje na reguliranem trgu in ki niso uvrščeni med fiksna sredstva,
- poroštveni dolžniški vrednostni papirji,
- delnice na denarnem trgu in delnice investicijskih skladov, ki so pod nadzorom Zakona o investicijskih družbah ali Zakona o tujih investicijskih skladih, v velikosti 90 odstotkov njihovih posameznih odkupnih cen ter delnice tujih investicijskih skladov, v kolikor se jih lahko tretira po enakih predpisih začasnega nakupa in prenosa lastništva, kot veljajo za nemške investicijske družbe.

V časovne razrede 1 do 4 se glede na njihovo preostalo dospelost vključujejo naslednja aktiva:

- terjatve do Evropskega sistema centralnih bank (ESCB) in drugih centralnih bank,
- terjatve do kreditnih institucij,
- terjatve do drugih strank,
- menice,
- zahtevki posojilodajalnih družb za vračilo posojenih vrednostnih papirjev,
- dolžniški vrednostni papirji z rokom dospelosti, ki niso vključeni v fiksna sredstva,
- zahtevki odstopnika za prenos vrednostnih papirjev znotraj okvira začasnega nakupa,
- gmotni zahtevki prevzemnika, ki izhajajo iz začasnega nakupa, po dogovorjeni ceni začasnega nakupa vrednostnih papirjev, pod pogojem, da je trenutna tržna cena prenesenih vrednostnih papirjev nižja od dogovorjene cene,
- izravnalni zahtevki do javnega sektorja (Sklad za izravnavanje valutnih menjav),

v kolikor preostala dospelost posameznega aktiva ne presega enega leta.

Med aktiva pa se ne smejo vključiti naslednje postavke:

- terjatve in menice, do katerih so že bili izrečeni določeni zadržki zaradi izgub, če trenutno niso v fazi izvrševanja,
- lastniški deleži in delnice odvisnih družb,
- lastni neporoštveni dolžniški vrednostni papirji, ki so bili začasno odkupljeni,
- vrednostni papirji, ki so prejeti v okviru dogovora o začasnem nakupu ali posojila, za čas trajanja dogovora na strani odstopnika ali posojilodajalca (teh VP odstopnik ali posojilodajalec ne sme imeti med aktivimi),
- vrednostni papirji, ki služijo za poroštvo in niso na voljo banki,
- delnice investicijskih skladov, ki niso pod nadzorom Zakona o investicijskih družbah ali Zakona o tujih investicijskih skladih, ter delnice tujih investicijskih skladov, ki se ne prenašajo po enakih predpisih začasnega nakupa in prenosa lastništva, kot veljajo za nemške investicijske družbe.

3.2.2. Pasiva

V prvi časovni razred se vključi naslednja pasiva:

- 40 odstotkov vlog kreditnih institucij na vpogled,
- 10 odstotkov vlog drugih strank na vpogled,

- 10 odstotkov varčevalnih vlog,
- 5 odstotkov potencialnih obveznosti iz rediskontiranih menic,
- 5 odstotkov potencialnih obveznosti, ki izhajajo iz garancij in odškodninskih dogovorov,
- 5 odstotkov dolgov iz sredstev za poroštvo dolgov tretje osebe,
- 20 odstotkov obveznosti od izdaje in zavarovanja menic,
- 20 odstotkov od neknjiženih, a nepreklicno odprtih kreditnih linij, z izjemo tistih, ki se črpajo glede na napredovanje gradnje.

V časovne razrede 1 do 4 se vključijo naslednja pasiva glede na njihovo preostalo dospelost:

- obveznosti do ESCB in drugih centralnih bank,
- 20 odstotkov obveznosti do centralnih institucij hranilnic,
- obveznosti do kreditnih institucij,
- obveznosti do drugih strank,
- obveznosti, ki izhajajo iz naložb banke s sposojenimi sredstvi v obliki vrednostnih papirjev,
- obveznosti prevzemnika vrednostnih papirjev, ki izhajajo iz začasnega nakupa,
- gmotne obveznosti odstopnika, ki izhajajo iz začasnega nakupa, po dogovorjeni ceni začasnega nakupa vrednostnih papirjev, pod pogojem da je trenutna tržna cena prenesenih vrednostnih papirjev nižja od dogovorjene cene,
- zavarovalne obveznosti,
- podrejeni dolgovi,
- obveznosti, ki izhajajo iz pravic soudeležbe pri dobičku,
- druga pasiva,

v kolikor preostala dospelost posameznega pasiva ne presega enega leta.

Nepreklicno odprte kreditne linije za investicijsko financiranje in hipotekarne kredite, ki se črpajo glede na napredovanje gradenj, za katere se pričakuje, da bodo uporabljene v roku dvanajstih mesecev, šteto od naslednjega dne po oddaji likvidnostnega poročila, se v časovne razrede vključijo tako:

- 12 odstotkov v prvi razred,
- 16 odstotkov v drugi razred,
- 24 odstotkov v tretji razred,
- 48 odstotkov v četrti razred.

3.2.3. Vrednostni papirji, preneseni zaradi začasnega nakupa ali posojila

Vrednostni papirji, preneseni v okviru začasnega nakupa, se vključujejo v poročilo prevzemnika, ki mora upoštevati obveznost vračila teh vrednostnih papirjev. Nadalje mora prevzemnik upoštevati tudi terjatev do odstopnika v višini zneska, plačanega za transfer. Odstopnik mora namesto vrednostnih papirjev poročati o terjatvi za vrnitev vrednostnih papirjev in bo med obveznostmi upošteval tudi znesek, ki ga je prejel za transfer.

Vrednostni papirji, ki se jih prenese v okviru posojila, se odštejejo od portfelja posojilodajalca in prištejejo portfelju posojilojemalca. Posojilojemalec mora med pasivi upoštevati obveznost vrnitve vrednostnih papirjev, prav tako pa tudi posojilodajalec svojo terjatev med aktivni.

3.2.4. Vrednotenje

Osnove vrednotenja so naslednje:

- po tržni vrednosti: med naložbami se po realni tržni vrednosti vrednotijo tržni in dolžniški vrednostni papirji, ki se v likvidnostno poročilo uvrstijo glede na preostalo dospelost, terjatve do institucij, ki so si sposodile vrednostne papirje, terjatve do odstopnika za začasni transfer vrednostnih papirjev pri začasnih nakupih; med obveznostmi pa obveznosti za vračilo sposojenih vrednostnih papirjev in obveznosti iz naslova začasnega nakupa vrednostnih papirjev,
- po cenah začasnih nakupov: terjatve odstopnika pri začasnem nakupu vrednostnih papirjev,
- ustrezne vrednosti, ki se morajo plačati: terjatve prevzemnika in obveznosti odstopnika pri začasnem nakupu, zavarovalne obveznosti in podrejeni dolgovi,
- po tržni vrednosti tudi izvedeni vrednostni papirji ter z vrednostnimi papirji povezane terjatve in obveznosti, ki izhajajo iz začasnih nakupov ali posojil,
- po knjižni vrednosti: ostale naložbe in obveznosti.

Tržne cene so cene, ki so na trgu uradno določene ob koncu določenega delovnega dne. Dolžniški vrednostni papirji in drugi vrednostni papirji s fiksnim donosom se v poročilo vključijo z 90 odstotki njihove knjižne vrednosti. Vrednostni papirji z uradno izklicno ceno in drugi vrednostni papirji s spremenljivim donosom se vključijo z 80 odstotki njihove knjižne vrednosti, zato da banka ne more uporabljati 'marking-to-market' metode (da banka s svojo ceno določi ceno na trgu). Popravki vrednosti zaradi deželnega tveganja, splošni popravki in individualni popravki se upoštevajo kot odbitki od knjižnih vrednosti posameznih vrednostnih papirjev.

Postavke sredstev in obveznosti v tujih valutah se preračunajo v evre po tečaju Evropske centralne banke (ECB), ki ga objavi Nemška centralna banka ('ESCB reference rate'), na dan oddaje likvidnostnega poročila. Za preračun iz valut, ki se jih v 'ESCB reference rate' ne objavi, se uporabijo srednji tečaji, ki se določijo iz nakupnih in prodajnih tečajev na dan oddaje predmetnega poročila.

3.2.5. Preostala dospelost

Za preostalo dospelost se šteje:

- časovno obdobje med dnevom oddaje likvidnostnega poročila in dnevom dospelja določene likvidne naložbe ali obveznosti,
- obdobje do najavljenega dviga v primeru nedvignjenih depozitov,
- časovno obdobje med dnevom oddaje likvidnostnega poročila in dnevom dospelja dela določene likvidne naložbe ali obveznosti,
- preostanek trajanja transakcije v primeru začasnega nakupa ali posojila vrednostnih papirjev brez dospelja. V primeru vrednostnih papirjev z rokom dospelja se za preostalo dospelost seštejeta preostanek trajanja transakcije in ostanek obdobja od dospelja vrednostnega papirja.

Pri obveznostih se morajo upoštevati možnosti za predčasno izpolnitev obveznosti. Pri naložbah pa se ta možnost ne upošteva. Dnevno sposojeni ali dnevno plačljiv denar se ne upošteva kot sredstvo na vpogled temveč kot fiksno sredstvo za en dan.

3.3. POROČANJE O LIKVIDNOSTNIH KOLIČNIKI

Zadnji dan vsakega koledarskega meseca, ki se šteje za dan oddaje poročila, se izračunajo likvidnostni količnik (prvi razred) in informativni likvidnostni količniki (2. – 4. razred), ki morajo biti na posebnih polah v petih delovnih dneh dostavljeni deželnim centralnim bankam ali Nemški centralni banki, ki poročilo posredujejo Službi za zvezni bančni nadzor.

4. LIKVIDNOSTNI PREDPISI NA NIZOZEMSKEM

Cilj likvidnostnih direktiv Nizozemske centralne banke (De Nederlandsche Bank) je zagotoviti kreditnim institucijam, da imajo na razpolago zadosti likvidnih aktiv, ki jim omogočajo pravočasno poravnavanje obveznosti brez izgub. Bolj natančno, nizozemske likvidnostne direktive stremijo k zagotavljanju, da so kreditne institucije vedno v položaju, v katerem lahko kljubujejo kritičnim kratkoročnim likvidnostnim deficitom. Predpostavljeno je, da so banke kapitalsko ustrezne.

Sedaj veljavne likvidnostne direktive Nizozemske centralne banke so bile poslane bankam konec junija 2001 v obliki Memoranduma po reviziji testa likvidnosti (Memorandum on the Revision of the Liquidity Test), ki predstavlja del Priročnika za nadzor finančnega sistema (Credit System Supervision Manual). Poskusno poročanje na osnovi novega koncepta vzporedno s starimi poročili traja dvanajst mesecev z začetkom januarja 2002. Po preskusu novega sistema poročanja in morebitnih dodatnih spremembah le-tega, bo likvidnostni test na osnovi novih direktiv, ki so predstavljene v nadaljevanju, pričel samostojno veljati v letu 2003 (Memorandum on the Revision of the Liquidity Test, 2001).

Področje prej veljavnega testa likvidnosti je bilo omejeno na operacije znotraj Nizozemske. Zaradi razvoja na različnih področjih pa je bilo potrebno spremeniti in dopolniti likvidnostne direktive:

- internacionalizacija finančnih trgov in bančnega sektorja zahteva ocenjevanje likvidnostnega tveganja na bolj centralnem nivoju,
- zmožnost ohranjanja likvidnosti na relativno kratek rok je postala pomembnejša, ob tem pa dolgoročna analiza denarnega toka kot dela likvidnostnega testa ni več odločilna, še posebej, če ni dvoma o kapitalski ustreznosti kreditne institucije,
- prejšnji likvidnostni test ni v dovolj veliki meri upošteval zunajbilančnih postavk.

4.1. ČASOVNI HORIZONT TESTA IN POGOSTOST POROČANJA

Nove direktive zahtevajo poročanje in testiranje likvidnostne pozicije do enega meseca vnaprej s posebnim testom likvidnostne pozicije v prvem tednu meseca. To vnaša večji poudarek na zagotavljanju, da ima institucija na voljo zadostno likvidnost za preživetje obdobja nepričakovanega kratkoročnega zmanjšanja likvidnosti brez večjih izgub v kakršnikoli obliki in brez kakršnihkoli drastičnih dejanj v zvezi z aktivnimi posli.

Vsebina testa z enotedenskim oz. enomesečnim časovnim horizontom je naslednja. Test v obdobju prvega tedna privzema, da bo kreditna institucija v primeru večje likvidnostne krize za dodatna likvidna sredstva najprej prosila Ministrstvo za finance, ki bo priskrbelo potrebno likvidnost. Kreditna institucija ne bo takoj pričela s prodajanjem aktiv, ki niso pod nadzorom Ministrstva za finance. Znotraj enega meseca pa bo imela kreditna institucija priložnost odločiti se, kako popraviti nepričakovano razvijanje njene likvidnostne pozicije. Kreditna institucija se lahko odloči za prisilno prodajo aktiv, ki niso pod nadzorom Ministrstva za finance, da doseže likvidnostne zahteve. En mesec daje tudi zadosti časa za spremembe v politiki posojanja in za vključitev vseh postavk v relevantni časovni horizont v kalkulacijah.

Za namen opazovanja je dodanih več pasov dospelosti, to so eden to treh mesecev, tri do šest mesecev in šest mesecev do enega leta. Formalno testiranje za likvidnostne deficite pa je omejeno na likvidnostne pozicije za obdobji do enega tedna in do enega meseca.

4.2. POROČANJE IN SISTEM MERJENJA LIKVIDNOSTI

4.2.1. Likvidnostna vrednost naložb in obveznosti

Pri obeh testih, prvotedenskem in mesečnem, mora likvidnostna vrednost naložb presegati likvidnostno vrednost obveznosti. Banka mora biti sposobna tudi pokazati, da njena likvidnostna vrednost naložb ostaja nad likvidnostno vrednostjo obveznosti tudi med datumi poročanja in da izpolnitev zahtev konec meseca potemtakem ni posledica umetno generirane likvidnosti zavoljo testa.

Merjenje likvidnosti v nekem obdobju vsebuje merjenje pozitivnih in negativnih denarnih tokov. Narava poročanja je torej taka, da je popolno skladnost z bilanco stanja za komercialne namene nemogoče doseči. Iz tega sledi, da je poročanje o likvidnosti samostojen sistem.

Na strani naložb se tako za prvi teden kot za cel mesec poleg pozitivnih denarnih tokov postavk, vključenih v poročilo, dodajo še tako imenovane premoženjske spremenljivke po predpisanih odstotkih njihovih vrednosti. Premoženjske spremenljivke v tem kontekstu predstavljajo aktiva z znano likvidnostno vrednostjo, ki niso vključena v seznam postavk z določeno dospelostjo. Na strani obveznosti se relevantnim negativnim denarnim tokovom dodajo tiste obveznosti po predpisanih odstotnih vrednostih, ki niso vključene v seznam postavk z določeno dospelostjo in ki ne morejo povzročiti zmanjšanja likvidnosti v primeru, da so terjane.

Predpisane odstotne vrednosti za izračun likvidnostnih vrednosti za prvi teden in cel mesec niso enake za vse postavke.

Ker mora biti pri poročilu stanja likvidnosti vključena možnost učinka tržne nestabilnosti pri prodaji naložb in zaradi upoštevanih manjših vrednosti v primeru, ko so naložbe uporabljene za poroštvo, so naložbam, ki so vključene v izračun dejanske likvidnosti, pripisane likvidnostne vrednosti, ki so nižje od tržne vrednosti. Podobno je pri določanju likvidnostne vrednosti obveznosti, kjer likvidnostna vrednost obveznosti odseva največje potencialno zmanjšanje likvidnosti. Do neke mere so likvidnostne vrednosti in potencialno zmanjšanje likvidnosti osnovani na scenariju, ki vključuje možnosti za specifično bančne kot tudi splošne tržne krize. Tako se lahko pričakuje, da bo v primeru, ko so izpolnjene likvidnostne zahteve, kapitalna ustreznost institucije ostajala nespremenjena skozi celotno obdobje krize.

4.2.2. Profesionalni udeleženci denarnega trga

Test razlikuje med strankami, ki so aktivne na denarnem trgu (kreditne institucije in drugi profesionalni udeleženci denarnega trga) in drugimi, ki na denarnem trgu niso aktivni (druge stranke). V tem smislu so pod nazivom profesionalne stranke razumljeni bančni in nebančni udeleženci denarnega trga, s katerimi banka, ki oddaja likvidnostna poročila, opravlja transakcije denarnega trga v povezavi z zakladnimi operacijami, in ki imajo sami profesionalne zakladne oddelke, ki redno izvajajo operacije denarnega trga v obsegu, značilnem za denarni trg, in na njem v splošnem operirajo podobno kot kreditne institucije.

V kontekstu te naloge ni mogoče biti bolj natančen pri določanju, katere stranke so profesionalni udeleženci denarnega trga in katere ne. To je odvisno od specifičnih okoliščin. Neka stranka na primer lahko redno izvaja operacije na denarnem trgu Nizozemske ali Evrope, medtem ko se ista stranka ne more kvalificirati za profesionalnega udeleženca denarnega trga na drugem delu sveta, kjer je tudi prisotna. Iz tega razloga se morajo institucije za status profesionalnega udeleženca denarnega trga posebej kvalificirati s transakcijami na denarnem trgu, ki so opravljene z drugimi profesionalnimi udeleženci denarnega trga in ki ustrezajo kriterijem prejšnjega odstavka. V splošnem so profesionalni udeleženci denarnega trga institucionalni investitorji in večje korporacije, ki izvajajo operacije na denarnem trgu in katerih obsegi transakcij znotraj tega zakladnega segmenta trga znašajo okrog 25 milijonov EUR in več. Transakcije, ki jih banka vpisuje v poročilo, morajo imeti povprečen obseg 5 milijonov EUR ali več.

4.2.3. Likvidnostna vrednost naložb

Likvidnostna vrednost naložb prvega tedna je sestavljena iz tistih aktiv, ki so na voljo za takojšnje izpolnjevanje potreb po likvidnosti oziroma za izpolnjevanje potreb po likvidnosti znotraj enega tedna. Ta aktiva so del dnevnega uravnavanja likvidnosti. Mednje se štejejo:

- vrednostni papirji, ki se jih v kratkem času lahko pretvori v gotovino, pri čemer je prodajna cena teh vrednostnih papirjev enaka ali skoraj enaka trenutni tržni vrednosti,
- vrednostni papirji, ki so primerni za operacije centralne banke,
- medbančne naložbe na vpogled in
- terjatve do drugih profesionalnih udeležencev denarnega trga na vpogled.

Poleg teh aktiv likvidnostna vrednost naložb vključuje tudi tiste postavke, ki:

- naj bi ob zapadlosti znotraj proučevanega tedna prinesle pozitiven gotovinski tok,
- so del osnovne dejavnosti in
- so eksplicitno vzete v izračun dnevnega uravnavanja likvidnosti zakladnega oddelka.

Tem postavkam se pripišejo pripadajoče odstotne uteži. Uradna prejeta pomoč se tudi šteje v izračun likvidnostne vrednosti naložb. Terjatve do nekreditnih institucij in drugih strank, ki so na voljo na vpogled (npr. možnost prekoračitve limita), niso vključena v dejansko likvidnost.

Glede na stopnjo likvidnosti so naložbe v likvidnostno vrednost naložb preračunane s ponderji od 0 do 100 odstotkov.

Likvidnostna vrednost naložb za obdobje enega meseca ima širšo definicijo kot za obdobje enega tedna. Likvidnostna vrednost naložb znotraj časovnega okvira celega meseca vključuje vse postavke, ki so vključene v tedensko likvidnost in tiste postavke z dospelostjo v obravnavanem mesecu, za katere se pričakuje, da bodo prinesle pozitivne denarne tokove.

Ker se predpostavlja, da se vsaj 50% naložb, ki dospejo, takoj reinvestira v kakršnokoli obliko, se samo polovica postavk iz poročila računa kot likvidnostna vrednost naložb prvega tedna in celega meseca. Predvidena odstotna vrednost (50%) je minimalen delež; dejansko je odstotna vrednost naložb, ki se takoj reinvestirajo, višja, če ima banka potrebo po tem. Z drugimi besedami: odstotna vrednost naložb, ki se jih šteje v likvidnostno vrednost naložb, bi morala biti manj kot 50%.

Postavke in ponderje za izračun likvidnostne vrednosti naložb prikazuje tabela 1. Z »D« so označene naložbe, ki imajo pogodbeno določeno dospelost. Razredi dospelosti naložb so naslednji:

- manj kot en mesec,
- 1 – 3 mesecev,
- 3 – 6 mesecev in
- 6 – 12 mesecev.

Tabela 1: Izračun likvidnostne vrednosti naložb

		NALOŽBE	Z ROKOM DOSPELOSTI	TEDEN	MESEC
1		Gotovina v blagajni		100	100
2		Terjatve do centralnih bank (vključno z ECB)			
	1	Naložbe na vpogled		100	100
	2	Izterljiva sredstva	D	100	100
	3	Terjatve, ki izhajajo iz začasnega nakupa	D	100	100
	4	Terjatve v obliki obveznic	D	90 ali manj	90 ali manj
3		Zbirna sredstva			
	1	Na vpogled		100	100
	2	Izterljiva	D	100	100
4		Tržni dolžniški instrumenti			
	1	Izdani s strani državnih oblasti in centralnih bank		70-95	70-95
	2	Izdani s strani kreditnih institucij		70-90	70-90
	3	Izdani s strani drugih institucij		70-90	70-90
5.1		Terjatve do državnih oblasti, kreditnih institucij in podružnic, ki niso vključene v poročilo			
	1	Sredstva na vpogled		50	100
	2	Terjatve, ki izhajajo iz transakcij vrednostnih papirjev	D	100	100
	3	Druge terjatve	D	100	100
5.2		Terjatve do drugih profesionalnih udeležencev na trgu			
	1	Sredstva na vpogled		100	100
	2	Terjatve, ki izhajajo iz transakcij vrednostnih papirjev	D	100	100
	3	Druge terjatve	D	100	100
5.3		Terjatve do drugih strank			

	1	Sredstva na vpogled		0	0
	2	Terjatve, ki izhajajo iz transakcij vrednostnih papirjev	D	100	100
	3	Druge terjatve	D	50	50
6		Terjatve, ki izhajajo iz začasnih prenosov (s strankami, ki niso centralne banke)			
	1	Začasni prenos obveznic	D	90-100	90-100
	2	Začasni prenos delnic	D	70-100	70-100
7		Druge obveznice in zlato			
	1	Druge tržne delnice		70	70
	2	Netrgovane delnice		0	0
	3	Netrgovane obveznice	D	100	100
	4	Zlato		90	90
8		Uradno prejeta pomoč		100	100
9		Izvedene terjatve	D	*	*

Vir: Memorandum on the Revision of the Liquidity Test, 2001.

4.2.4. Likvidnostna vrednost obveznosti

Likvidnostna vrednost obveznosti znotraj testiranih obdobj je izračunana kot vsota ponderiranih negativnih denarnih tokov, ki so pripisani postavkam iz poročila dospelih obveznosti, in negativnih denarnih tokov, izračunanih kot predpisane odstotne vrednosti drugih postavk. Različni načini obnašanja so predpostavljeni za različne razrede upnikov.

Test znotraj časovnega okvira enega tedna predpostavlja, da se bodo morale v poročilo dospelih vključene obveznosti do bank in drugih profesionalnih udeležencev denarnega trga z rokom dospelja znotraj tega tedna poravnati 100 odstotno in da sredstva iz naslova teh obveznosti ne bodo več na voljo obravnavani instituciji. V primeru drugih institucij pa je predvideno, da se 50% zapadlih sredstev reinvestira v tem tednu. Za vloge na vpogled kreditnih institucij in profesionalnih strank se predpostavlja, da jih bo 50% ostalo na razpolago znotraj obravnavanega tedna. Za druge vpogledne vloge in sredstva je predvideno, da se jih bo znotraj enega tedna uporabilo 5%.

Skupne vrednosti obveznosti in izpostavljenosti zaradi izvedenih obveznosti so po predpisanem ponderiranju porazdeljene med postavke poročila o likvidnostnem položaju. Postavke, ki jih ni v tabeli 2 ali ki imajo ponder nič, se ne vključijo v poročilo, razen če predstavljajo znatno likvidnostno tveganje. V tem primeru se vključijo v postavko poročila, ki jim je najbolj ustrezna.

Test za en mesec z nekaj izjemami predpostavlja, da bo največ 50% vrednosti zapadlih postavk še na voljo proučevani instituciji. Uporabljene odstotne vrednosti v praksi bi dejansko morale biti nižje. V primeru varčevalnih računov, ki niso časovno vezani, se predpostavlja, da jih bo 10% dvignjenih znotraj obdobja enega meseca. Za druge vpogledne vloge in sredstva je predvideno, da jih bo dvignjenih neto 20 odstotkov.

Pri določitvi likvidnostne vrednosti obveznosti je potrebno razlikovati med:

- obveznostmi na vpogled,
- neto obveznostmi z rokom dospelosti in
- velikimi izpostavljenostmi.

4.2.4.1. Obveznosti na vpogled

Glede na pričakovano verjetnost, da bodo vpogledne obveznosti terjane, se jim pri izračunu potrebne likvidnosti pripiše ponder od 1,25 do 100 odstotkov.

Obveznosti na vpogled do bank in drugih profesionalnih udeležencev na trgu imajo ponder 50 oz. 100%. Obveznosti na vpogled do ostalih strank nosijo ponder 20%. To pomeni, da se predvideva, da je 80% vlog na vpogled neprofesionalnih strank stalno na računih bank in predstavljajo bančna sredstva, ki ne potrebujejo pokritja z likvidnimi aktivimi. Obveznosti iz hranilnih vlog neprofesionalnih strank na vpogled imajo ponder 10%.

4.2.4.2. Neto obveznosti s pogodbeno dospelostjo

Obveznosti, ki imajo določeno dospelost, so vključene v likvidnostno poročilo in se upoštevajo v izračunu likvidnostne vrednosti obveznosti samo v obsegu, ki ne more biti poplačan s pritoki sredstev v istem ali predhodnem obdobju. Neto obveznosti za izračun potrebne likvidnosti z določenim rokom dospelosti so ponderirane z 20 odstotki.

Naložbe in obveznosti se razporedijo v likvidnostno poročilo po preostali dospelosti. Za namene razporeditve obveznosti v likvidnostno poročilo se predpostavlja, da kreditne institucije praviloma ne poravnajo svojih obveznosti pred rokom dospelosti. Obveznosti se po preostali dospelosti delijo v štiri razrede:

- manj kot en mesec,
- 1 – 3 mesecev,
- 3 – 6 mesecev in
- 6 – 12 mesecev.

Za namene likvidnostnega testa je po preostali dospelosti likvidnostni horizont obdobje do enega leta. Razred obveznosti s preostalo dospelostjo večjo od enega leta je le informativne narave. Kljub temu, da je pomembna uravnovešena razporeditev dospelosti do enega leta in nad enim letom, dospelosti nad enim letom niso predmet likvidnostnih zahtev.

Postavke in ponderje za izračun likvidnostne vrednosti obveznosti prikazuje spodnja tabela 2. Z »D« so označene obveznosti, ki imajo pogodbeno določeno dospelost.

Tabela 2: Izračun likvidnostne vrednosti obveznosti

		OBVEZNOSTI	Z ROKOM DOSPELOSTI	TEDEN	MESEC
1		Posojila centralne banke	(D)	100	100
2		Dolžniški instrumenti, izdani s strani same banke			
	1	Izdani vrednostni papirji	D	100	100
	2	Podrejeni dolgovi	D	100	100
3		Depoziti in posojila z določenim rokom dospelja			
3.1		Profesionalni udeleženci na trgu		100	100
	1	Depoziti, pridobljeni za transakcije vrednostnih papirjev	D	100	100
	2	Vezane vloge in posojila z določenim rokom dospelja	D	100	100
3.2		Druge stranke			
	1	Depoziti, pridobljeni za transakcije vrednostnih papirjev	D	100	100
	2	Vezane vloge in posojila z določenim rokom dospelja	D	50	50
4		Obveznosti, ki izhajajo iz začasnih prenosov (s strankami, ki niso centralne banke)			
	1	Začasni prenos obveznic	D	100	100
	2	Začasni prenos delnic	D	100	100
5		Finančne izravnave in drug denar, sposojen za nedoločen čas			
5.0		Podružnice, ki niso vključene v poročilo			
	1	Trenutno stanje izravnave in druge vloge na vpogled		50	100

5.1		Druge kreditne institucije			
	1	Izravnave na računih tujih bank		50	50
	2	Druge vloge na vpogled		50	100
5.2		Drugi profesionalni udeleženci na trgu			
	1	Vloge na vpogled		50	100
5.3		Druge stranke			
	1	Varčevalne vloge		2,5	10
	2	Vloge na vpogled in drugi viri sredstev		5	20
	3	Drugi dolgovani zneski		5	20
6		Uradno zagotovljena pomoč, ki je na bilanci banke		100	100
7		Izvedene obveznosti			
	1	Znane izvedene obveznosti	D	*	*
	2	Neznane izvedene obveznosti		*	*
8		Druge možne obveznosti in nepreklicno odprte kreditne linije			
	1	Neknjižene nepreklicno odprte kreditne linije		2,5	10
	2	Prejeti računi	D	100	100
	3	Garancije za kreditno nadomeščanje		2,5	10
	4	Nekreditne garancije		1,25	5
	5	Druge izvenbilančne obveznosti		1,25	5

Vir: Memorandum on the Revision of the Liquidity Test, 2001.

4.2.5. Neobvezno testiranje likvidnostnega tveganja v zvezi z osnovno dejavnostjo

Nekatere kreditne institucije zaradi narave njihove osnovne dejavnosti ne morejo nasloviti velike pomembnosti uravnavanju denarnih tokov iz te dejavnosti. Ocena prihodnjih denarnih tokov teh institucij je nezanesljiva. Če ima takšna institucija širok spekter dejavnosti in seznama dospelosti postavk ni mogoče izdelati na centralnem nivoju, lahko pod dodatnimi pogoji Nizozemska centralna banka institucijo izvzame iz poročanja postavk, ki izhajajo iz osnovne dejavnosti. Slednjim postavkam se v poročilu pripiše ponder 0%.

4.3. OBSEG POROČANJA

Testiranje likvidnostne pozicije se izvaja na skupinskem nivoju. To pomeni, da so tako domače kot tuje operacije institucije vključene v test. Test torej pokriva vse domače in tuje družbe (odvisne ali neodvisne), ki jih je ustanovila opazovana institucija, vključno z lastniškimi deleži. To pomeni, da v večini primerov soudeležba pri dobičku matične družbe ni upoštevana v likvidnostnem poročilu matične družbe.

Večji lastniški deleži so v polnem obsegu vpisani v poročilo, manjši lastniški deleži pa so lahko pri bankah ustrezno zapisani kot postavke na strani aktiv ali pasiv.

4.3.1. 'De minimis' pravilo za manjše podružnice

V izogib bremenu poročanja, je pravilo *de minimis* namenjeno podružnicam izven Nizozemske z relativno omejeno likvidnostno pozicijo. Gre za tiste podružnice, ki predstavljajo manj kot 1% sredstev celotne finančne skupine. Le-te so izključene iz likvidnostnega poročila finančne skupine. Dodaten pogoj pa je, da mora celotna finančna skupina v poročilu imeti vsaj 95% vseh njenih sredstev.

4.3.2. Izjema za tuje podružnice

Izvajanje likvidnostnega testa je za velike finančne skupine zelo zahtevno, saj se podružnice lahko nahajajo v več državah sveta. Ponavadi morajo podružnice v državah, kjer se nahajajo, izpolnjevati likvidnostne predpise tistih držav. Zato je mogoče v določenih okoliščinah podružnico v tujini, ki je je pravna oseba, izločiti iz likvidnostnega poročila finančne skupine. Podružnice, ki niso pravne osebe, se morajo vedno vključiti v poročilo.

Kakršnikoli presežki podružnic, ki so izvzete iz poročila, se ne morejo upoštevati pri likvidnostni poziciji celotne skupine.

Če lokalni regulator večkrat ugotovi, da ima podružnica, izvzeta iz nizozemskega likvidnostnega poročila, likvidnostne deficite, ali oceni, da je kvaliteta likvidnostnega menedžmenta podružnice nezadovoljiva, mora finančna skupina to podružnico vključiti v svoje likvidnostno poročilo.

4.3.3. Kriterij za vključitev likvidnostnih presežkov tujih podružnic

Likvidnostni presežki podružnic v tujini, ki so vključene v likvidnostno poročilo bančne skupine, se lahko prištejejo likvidnostnim presežkom skupine samo, če:

- transfer likvidnostnega presežka ne vodi v zmanjšanje likvidnosti lokalnega testa likvidnosti podružnice in
- je likvidnostna pozicija denominirana v konvertibilnih valutah in se podružnica nahaja v državi, kjer ni omejitev za meddržavni prenos likvidnosti.

4.4. PRAVILO VELIKIH POSTAVK ZA LIKVIDNOST

Velike postavke, če so terjane, lahko močno vplivajo na likvidnostno pozicijo kreditnih institucij. Če take postavke nimajo ponderja 100%, morajo izpolnjevati dodatne likvidnostne zahteve. Za namene likvidnostnih direktiv je velika postavka opredeljena kot skupna obveznost naproti enemu kreditorju ali skupini kreditorjev, ki po odbitku razporejenega pozitivnega denarnega toka znotraj enega meseca od te obveznosti znaša 3% ali več skupnih obveznosti. Velika postavka na strani naložb je podobno opredeljena kot skupna terjatev do enega dolžnika ali skupine dolžnikov, ki po odbitku razporejenega pozitivnega denarnega toka znotraj enega meseca od te terjatve znaša 3% ali več skupnih naložb. Izjema pri pravilu velikih postavk so dolgovi, ki jih imajo podružnice tujih kreditnih institucij na Nizozemskem do drugih podružnic znotraj njihove skupine.

5. PRIMERJAVA

Predpisi, ki omejujejo preveliko izpostavljanje bank likvidnostnemu tveganju, so v nadaljevanju za Slovenijo, Nemčijo in Nizozemsko na kratko primerjani po pogostosti poročanja o likvidnostnem stanju banke, številu likvidnostnih razredov, metodologiji izračuna likvidnostnega količnika in drugih značilnostih likvidnostnih predpisov.

5.1. POGOSTOST POROČANJA

- Slovenija: dnevno poročanje,
- Nemčija: mesečno poročanje,
- Nizozemska: mesečno poročanje.

5.2. ŠTEVILO LIKVIDNOSTNIH RAZREDOV

- Slovenija: 2 razreda (preostala dospelost do 30 dni in do 180 dni),
- Nemčija: 4 razredi (preostala dospelost do 30 dni, 1-3 mesecev, 3-6 mesecev in 6-12 mesecev kumulativno, formalno le za 1. razred),
- Nizozemska: 4 razredi (preostala dospelost do 30 dni, 1-3 mesecev, 3-6 mesecev in 6-12 mesecev kumulativno, formalno le za 1. razred).

5.3. METODOLOGIJA IZRAČUNA LIKVIDNOSTNEGA KOLIČNIKA

Likvidnostni količnik za 1. razred je razmerje med likvidnostno vrednostjo naložb in obveznosti v 1. razredu (preostala dospelost do 30 dni). Ta likvidnostni količnik se izračunava v vseh treh državah in predstavlja ključen podatek o likvidnostni poziciji kreditne institucije. Enega osnovnih načinov omejevanja bank pri njihovem izpostavljanju likvidnostnemu tveganju predstavlja ta likvidnostni količnik, ki mora biti večji od 1.

Osnovne postavke za izračun likvidnostnega količnika za 1. razred in ponderje za izračun likvidnostnih vrednosti postavk prikazujejo tabele 3 do 5. Te tabele prikazujejo osnovne obveznosti s preostalo dospelostjo do 30 dni, ki morajo biti delno ali v celoti naložene v naložbe s preostalo dospelostjo do 30 dni.

Pri postavkah v tabelah 3 do 5, ki nimajo pripisanega ponderja, se pri izračunu likvidnostnih vrednosti upošteva ponder 1.

Tabela 3: Osnovne postavke za izračun likvidnostnega količnika za 1. razred v Sloveniji

	NALOŽBE	OBVEZNOSTI
1. razred	Naložbe s preostalo dospelostjo do 30 dni, ki so v skladu s Sklepom o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilic (Uradni list RS, št. 32/99 in 103/01) razvrščene v skupini A in B	Vse bilančne obveznosti na vpogled in s preostalo dospelostjo do 30 dni
	Določeni tuji tržni vrednostni papirji	Terminski posli, odprti nekriti akreditivi, pogodbene odobrene kreditne linije bankam in nečrpani del odobrenih kreditov
	Dolžniški vrednostni papirji, ki jih je izdala Republika Slovenija in druge naložbe, na podlagi katerih lahko banke pri Banki Slovenije pridobijo likvidna sredstva	20% pogodbeno odobrenih kreditnih linij nebankam, razen kreditnih linij za kritje odprtih akreditivov
		5% izdanih garancij, jamstev in stand by akreditivov ter odobrenih limitov za tekoče račune in kartice

Vir: Sklep o najmanjšem obsegu likvidnosti, ki jo mora banka zagotavljati, 2002.

Tabela 4: Osnovne postavke za izračun likvidnostnega količnika za 1. razred v Nemčiji

	NALOŽBE	OBVEZNOSTI
1. razred	Naložbe s preostalo dospelostjo do 30 dni in naložbe, na podlagi katerih lahko banka pridobi financiranje	40% vlog kreditnih institucij na vpogled
	Določeni prvovrstni vrednostni papirji	10% vlog drugih strank na vpogled in varčevalnih vlog
	Poroštveni dolžniški vrednostni papirji	5% potencialnih obveznosti iz rediskontiranih menic, potencialnih obveznosti, ki izhajajo iz garancij in odškodninskih dogovorov ter poroštvenih dolgov
	90% delnic na denarnem trgu in delnic investicijskih skladov	20% obveznosti od izdaje in zavarovanja menic ter neknjiženih, a nepreklicno odprtih kreditnih linij
	Nepreklicna akreditivna pisma	Druge obveznosti s preostalo dospelostjo do 30 dni

Vir: Bankrechtliche Regelungen 2b, 1999.

Tabela 5: Osnovne postavke za izračun likvidnostnega količnika za 1. razred na Nizozemskem

	NALOŽBE	OBVEZNOSTI
1. razred	Terjatve do profesionalnih udeležencev denarnega trga s preostalo dospelostjo do 30 dni	Vloge na vpogled profesionalnih strank 10% varčevalnih vlog neprofesionalnih strank
	Terjatve do neprofesionalnih strank, ki se nanašajo na prenose vrednostnih papirjev s preostalo dospelostjo do 30 dni	20% vlog na vpogled in drugih zneskov neprofesionalnih strank
		50% posojil in vezanih vlog neprofesionalnih strank s preostalo dospelostjo do 30 dni
	50% drugih terjatev do neprofesionalnih strank (brez vlog na vpogled) s preostalo dospelostjo do 30 dni	50% izravnava na računih tujih bank
		10% neknjiženih nepreklicno odprtih kreditnih linij in garancij za kreditno nadomeščanje
	70 – 95% tržnih dolžniških instrumentov	5% nekreditnih garancij in določenih izvenbilančnih obveznosti
70 % tržnih delnic	Druge obveznosti s preostalo dospelostjo do 30 dni	

Vir: Memorandum on the Revision of the Liquidity Test, 2001.

Najvidnejša razlika pri izračunu likvidnostnih vrednosti naložb se kaže pri Nizozemski, in sicer so to ponderji, ki določajo likvidnostne vrednosti vrednostnih papirjev različnih bonitet. V Sloveniji se v likvidnostno vrednost naložb štejejo samo vrednostni papirji iz višjih bonitetnih razredov in imajo ponder 1.

Največja razlika v likvidnostnih predpisih predmetnih držav pa je na strani likvidnostnih vrednosti obveznosti. Gre za razliko v ponderju za vloge na vpogled in varčevalne vloge strank, ki niso kreditne institucije. Slovenija ima ta ponder 100%, Nemčija 10%, Nizozemska pa 20% za vloge na vpogled in 10% za varčevalne vloge.

Slovenija ima torej v slednjem delu likvidnostne predpise, ki bankam najbolj omejujejo preoblikovanje kratkoročnih obveznosti v dolgoročne naložbe.

Prav preoblikovanje aktiv pa je glavni vir dobička bank. Zato je bankam imanentno likvidnostno tveganje (Ribnikar, 2001, str. 50).

Pri primerjanju slovenskih likvidnostnih predpisov z nemškimi in nizozemskimi pa je potrebno imeti pred očmi dejstvo, da je za tranzicijsko državo, tudi takšno, kakršna je

Slovenija, bančni in finančni sistem nasploh v več smislih mnogo bolj ranljiv. Če k temu dodamo še majhnost države in s tem bančnega sistema ter mnogo bolj kratkoročna pasiva bank, kakor je značilno za banke netranzijskih in/ali velikih držav, je še dodatno večja krhkost bančnega sistema, na primer v tem smislu, da lahko nastane velik odtok sredstev iz posameznih bank in tudi iz celotnega bančnega sistema (Ribnikar, 2001a, str. 44).

5.4. DRUGE ZNAČILNOSTI LIKVIDNOSTNIH PREDPISOV

Metodologija slovenskega likvidnostnega predpisa ima posebnost v tem, da razlikuje med valutami postavk (tolarski, devizni posli). Določeno je tudi, da morajo biti vpisani devizni blagajniški zapisi v velikosti vsaj 45% bilančnih obveznosti iz drugega razreda deviznega dela.

Posebna značilnost nizozemskega predpisa, ki omejuje izpostavljenost bank likvidnostnemu tveganju, je v tem, da se izvaja na skupinskem nivoju. V likvidnostni test je vključena celotna bančna skupina, vključno s tujimi družbami. Nizozemski predpis se od drugih razlikuje tudi po tem, da je v okviru prvega razreda potrebno poročati tudi o likvidnostnem količniku za prvi teden posameznega meseca.

6. SKLEP

Likvidnost je ena najpomembnejših lastnosti sodobne banke. Raven le-te pa ob spreminjajočih razmerah na trgih lahko hitro postane kritična. Zato centralne banke, vsaka na svoj način, glede na značilnost posameznega gospodarstva, uravnavajo sedanjo in prihodnjo likvidnost bank s predpisi, ki sem jih predstavil v diplomskem delu.

Cilj likvidnostnih predpisov mora biti nadzor nad preoblikovanjem kratkoročnih sredstev v dolgoročne naložbe, ki najbolj učinkovito zmanjšuje izpostavljenost bank likvidnostnemu tveganju in hkrati v čim manjši meri omejuje svobodo odločanja bank in tako zmanjšuje dobičkonosnost banke.

Način določanja likvidnostnih omejitev je celovito gledano podoben za vse tri proučevane države: pomemben je predvsem prvi razred s preostalo dospelostjo naložb in obveznosti do enega meseca. Likvidnostni količnik tega razreda, ki je izračunan kot razmerje med likvidnostnima vrednostima naložb in obveznosti v tem razredu, mora biti najmanj 1.

Nov likvidnostni predpis, ki od letošnjega leta velja v Sloveniji, je podoben nemškemu. Izrazita razlika je le v členu, ki določa ponder za izračun likvidnostne vrednosti vlog na vpogled in varčevalnih vlog strank, ki niso kreditne institucije. V Sloveniji je ta ponder 100%, v Nemčiji pa 10%. Banke v Nemčiji lahko 90% sredstev, ki so jih dobile iz vlog na vpogled in varčevalnih vlog strank, ki niso kreditne institucije, preoblikujejo v dolgoročne naložbe. Banke v Sloveniji te možnosti nimajo, kar je sicer predvsem odraz ranljivosti našega bančnega in finančnega sistema, posledica pa je manjša konkurenčnost slovenskih bank.

Kljub razlikam v posameznih sistemih likvidnostne regulacije in nadzora ostaja ena osnovnih nalog centralnih oblasti ohranjanje stabilnosti kreditnih institucij in s tem celotnega finančnega sistema države.

LITERATURA

1. Bobek Dušan: Sodobna banka. Maribor: Založba Obzorja, 1989. 179 str.
2. Crnković Rudi: Funkcije poslovne banke v tržni ekonomiji. Bančni vestnik, Ljubljana, 38 (1989), 3, str. 56-59.
3. Hanžel Vilma: Tveganost bank. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2001. 103 str.
4. Karpe Primož: Upravljanje bančnih tveganj. Bančni vestnik, Ljubljana, 46 (1997), 1-2, str. 36-38.
5. Karpe Primož: Upravljanje bančnih tveganj (2). Bančni vestnik, Ljubljana, 46 (1997a), 3, str. 44-46.
6. Kavčič Marija: Regulacija in nadzor bank. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999. 103 str.
7. Koch Timothy W.: Bank Management. 3rd Edition. The Dryden Press, 1995. 947 str.
8. Lenardič Majda: Regulativa na področju likvidnosti bančnega sistema. Bančni vestnik, Ljubljana, 51 (2002), 4, str. 36-37.
9. Ribnikar Ivan: Od denarja do medvedjega trenda. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, CISEF, 1994. 229 str.
10. Ribnikar Ivan: Razredi ročnosti in/ali lestvica dospelih terjatev in dolgov banke. Bančni vestnik, Ljubljana, 50 (2001), 9, str. 50-53.
11. Ribnikar Ivan: »Tolarska in devizna likvidnostna lestvica«. Bančni vestnik, Ljubljana, 50 (2001a), 10, str. 44-46.
12. Veselinovič Nataša: Problematika likvidnostne lestvice v slovenskih bankah. Bančni vestnik, Ljubljana, 51 (2002), 4, str. 30-31.

VIRI

1. Bankrechtliche Regelungen 2b. Deutsche Bundesbank Grundsatz II über die Liquidität der Institute. Deutsche Bundesbank, 1999.
[URL: <http://www.bundesbank.de/bank/download/pdf/grundsatzii.pdf>], 5.4.2002.
2. Large-exposure rule. De Nederlandsche Bank, Credit System Supervision Manual, 2001.
[URL: http://www.dnb.nl/english/e_toezicht/wet_regelgeving/hbwtk/pdf/4081e.pdf], 21.5.2002.
3. Liquidity requirements. De Nederlandsche Bank, Credit System Supervision Manual, 2001.
[URL: http://www.dnb.nl/english/e_toezicht/wet_regelgeving/hbwtk/pdf/4101e.pdf], 21.5.2002.
4. Memorandum on the Revision of the Liquidity Test. De Nederlandsche Bank, Credit System Supervision Manual, 2001.
[URL: http://www.dnb.nl/toezicht/pdf/e_memo_liquiditytest.pdf], 21.5.2002.
5. Navodilo za izvajanje sklepa o najmanjšem obsegu likvidnosti, ki jo mora banka zagotavljati. Banka Slovenije, 2001. 4 str.
6. Prikazi in analize. Ljubljana: Banka Slovenije, VII/1 (1999). 18 str.
7. Priporočila za upravljanje z likvidnostjo v bankah. Banka Slovenije, 1998. 6 str.
8. Sklep o najmanjšem obsegu likvidnosti, ki jo mora banka zagotavljati (Uradni list RS, št. 82/01, 108/01 in 28/02).
9. Sklep o obvezni rezervi bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 80/94).

SLOVARČEK SLOVENSКИH PREVODOV TUJIH IZRAZOV

Tuj izraz – slovenski prevod

actual liquidity – likvidnostna vrednost naložb
assets – naložbe, aktiva
at short notice – na kratek rok
branche – podružnica, ki ni pravna oseba
collateralised debt securities – poroštveni dolžniški vrednostni papirji
collection documents – zbirna sredstva
core business – osnovna dejavnost
credit institution – kreditna institucija
day-to-day liquidity management – dnevno uravnavanje likvidnosti
due on demand – na vpogled
irrevocable lending commitment – nepreklicno akreditivno pismo
irrevocably granted credit facilities – nepreklicno odprte kreditne linije
liabilities – obveznosti, pasiva
liabilities in respect of derivatives – izvedene obveznosti
liquidity ratio – likvidnostni količnik
money at call – dnevno plačljiv denar
off-balance-sheet item – izvenbilančna postavka
official standby facilities – uradna sredstva za pomoč
professional money market players – profesionalni udeleženci denarnega trga
repo transaction – začasni prenos
repurchase agreement – začasni nakup
required liquidity – likvidnostna vrednost obveznosti
scheduled items – postavke z določenim rokom dospelja
subsidiary – podružnica, ki je pravna oseba
transferee – prevzemnik
transferor – odstopnik
treasury operations – zakladne operacije
vostro account – račun banke pri tuji banki
weight – ponder